

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวกับแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) และขอแนะนำโดยแยกออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง : เกี่ยวกับเรื่องบุคลิกภาพทางการเมือง

ส่วนที่สอง : เกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่วนที่สาม : เกี่ยวกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องบุคลิกภาพทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่วนที่หนึ่ง บุคลิกภาพทางการเมือง

ปัจจุบันในการศึกษาในทางวิชาการรัฐศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก กล่าวคือเป็นการศึกษาที่เน้นถึงวิธีการมองการเมืองโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเรียกกันว่า การศึกษาในแนวพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioralist Approach)¹ หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการศึกษารัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมนิยม (Behavioralism) การศึกษา

---

¹ ลิชิต อีร์เวคิน, "แนวการศึกษาการเมืองของสำนักพฤติกรรมศาสตร์", รัฐศาสตร์สาร 4 (พฤศจิกายน 2520) : 2.

แบบนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมจริงของบุคคลและกลุ่มบุคคลมากกว่าที่จะศึกษาอ่านหน้าที่ที่เป็น
ทางการของบุคคล หรือโครงสร้าง หรือตัวสถาบันซึ่งเป็นการศึกษาแบบดั้งเดิม²

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการศึกษารัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมนิยม ก็คือการนำ
เอาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์จากสาขาต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน
จึงเป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา
มานุษยวิทยา จิตวิเคราะห์ คณิตศาสตร์ สถิติ เศรษฐมิติ เป็นต้น³ การศึกษานุคลิกภาพ
ทางการเมืองจัดได้ว่าเป็นการศึกษารัฐศาสตร์โดยอาศัยปัจจัยทางจิตวิทยามาช่วยอธิบายถึง
พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล การนำปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งประกอบด้วยความเชื่อ
(belief) ค่านิยม (value) ทัศนคติ (attitude) และบุคลิกภาพ (personality)
มาช่วยในการศึกษาวิชารัฐศาสตร์นี้ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญเป็นอย่าง
มาก เพราะว่าการศึกษปรากฏการณ์ทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นนั้น ผู้ศึกษาจะไม่สามารถอธิบายได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ถ้าหากไม่ให้ความสนใจ
ต่อลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลแต่ละคนทีละคนทีละคนออกมา ซึ่งจะไม่มียุทธผลต่อการเกิดขึ้นของ
ปรากฏการณ์ทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง⁴ วอลเตอร์ ลิปปแมน (Walter
Lippman) นักรัฐศาสตร์ผู้หนึ่งได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า "การพูดถึงเรื่องการเมืองโดย
ปราศจากการอ้างอิงถึงมนุษย์นั้นเป็นข้อบกพร่องอย่างยิ่งในความคิดทางการเมืองของเรา

²พรศักดิ์ พ่องแก้ว, รัฐศาสตร์ : พัฒนาการ และแนวทางการศึกษา (กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์สมันต์, 2524), หน้า 106.

³พรศักดิ์ พ่องแก้ว, รัฐศาสตร์ : พัฒนาการ และแนวทางการศึกษา หน้า 63,
107, 121.

⁴ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ์ และ อนุสรณ์ ลิ้มมณี, พฤติกรรมทางการเมือง (กรุงเทพ-
มหานคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 138.

("to talk about politics without reference to human beings...is the deepest error in our political thinking")⁵

โดยสรุป การศึกษาบุคลิกภาพทางการเมือง (the study of political personality) เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ โดยการนำเอาความรู้ทางจิตวิทยาในส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพและความรู้ทางรัฐศาสตร์มาผสมผสานกัน อธิบายถึงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

บุคลิกภาพ

คำว่า "บุคลิกภาพ" (personality) มาจากคำว่า Persona ซึ่งเห็นภาษาลาติน มีความหมายว่า "หน้ากาก" นักแสดงชาวกรีกได้นำการแสดงแบบดั้งเดิมมาใช้และได้ให้ความหมายของคำว่า Persona ว่า หมายถึง "ลักษณะบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปรากฏต่อผู้อื่น ซึ่งไม่ใช่ลักษณะอันแท้จริงของผู้นั้น" ("as one appear to others, not as one actually is")⁶

ถ้าพิจารณาความหมายอันลึกซึ้งของบุคลิกภาพแล้ว นักจิตวิทยาถือว่า "บุคลิกภาพ" เป็นคำซึ่งมีความหมายกว้างขวางมากที่สุดในวิชาจิตวิทยา ไม่อาจอธิบายให้เข้าใจได้โดยใช้ถ้อยคำสั้น ๆ⁷ คำนิยามของบุคลิกภาพมีอยู่มากมาย ซึ่งต่างก็มีความหมายแตกต่างกัน

⁵Walter Lippman, Preface to Politice (New York : Mitchell Kennerley, 1913), p.2., as cited by Fred I.Greenstein, Personality and Politics Problem of Eviacence, Inference and Conceptualization (New York : W.W. Norton & Company, Inc., 1975), p.6.

⁶Elizabeth B. Hurlock, Personality Development (New York : McGraw-Hill, Inc., 1974), p.6.

⁷H. A. Murray, "Personality : Components of an Evolving Personological system," International Encyclopedia of the Social Science 12 (1968) : 6-7.

ไป คิงตัวอย่างดังต่อไปนี้ กอร์ดอน อัลลพอร์ต ได้พยายามรวบรวมความหมายของ "บุคลิกภาพ" ที่ได้ศึกษากันมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ เขาพบว่า ความหมายของ "บุคลิกภาพ" มีไม่น้อยกว่า 50 แบบ (type of definition)⁸ แต่ คำนิยามที่นับว่ามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีก็คือ "บุคลิกภาพคือระบอบต่าง ๆ ทางกายและใจเป็น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และเครื่องกำหนดอันเป็นลักษณะจำเพาะของเขาในการปรับตัวให้ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเขา" (Personality is that dynamic organization within the individual of those psycho-physical system that determine his unique adjustment to his environments)

เรย์มอน บี. คาทเทล (Raymond B. Cattell) ได้ให้คำนิยามของคำว่าบุคลิกภาพว่า "บุคลิกภาพคือสิ่งที่บุคคลหนึ่งจะทำอะไร ถ้าเขาอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง" (Personality is that which tell what a man will do placed in a given situation)⁹

โรเบิร์ต ลุนดิน (Robert Lundin) ได้ให้คำนิยามของคำว่าบุคลิกภาพว่า "บุคลิกภาพคือเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมที่มีลักษณะเด่น ๆ หลายประการ ซึ่งบุคคล ได้มาภายใต้สถานการณ์พิเศษ (Organization of unique behavior equipment an individual has acquired under the special condition)¹⁰

⁸Gordon W. Allport, Personality: A Psychological Interpretation (New York : Henry Holt, 1973), pp.24-54.

⁹Raymond B. Cattell, The Scientific Analysis of Personality (Chicago : Aldine, 1965), p.25.

¹⁰Robert Lundin, Personality : A Behavioral Analysis (Toronto : Macmillan Company, 1961), p.71.

จี.พี. กิลฟอร์ด (G. P. Guilford) ได้ให้คำนิยามของคำว่าบุคลิกภาพว่า "บุคลิกภาพ คือ แบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์ของลักษณะนิสัย" (the unique pattern of traits)¹¹

รอส สแต็กเนอร์ (Ros Stagner) ได้ให้คำนิยามของบุคลิกภาพไว้ว่า "บุคลิกภาพคือการจัดระบบของสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลประกอบด้วยระบบการรับรู้ การคิด อารมณ์และแรงจูงใจ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะการตอบสนองที่เป็นเฉพาะของเขาต่อสิ่งแวดล้อม" (Personality is the organization with in the individual of those perceptual, cognitive, emotional, and motivational systems which determine his unique responses to his environment)¹²

บี.วัน ฮอลเลอร์ กิลเมอร์ (B. von Haller Gilmer) ได้ให้คำนิยามของบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพคือ "ลักษณะส่วนรวมของบุคคล ลักษณะที่ปรากฏภายนอกและพฤติกรรมของเขา การรู้ถึงความเป็นตัวตนที่เป็นลักษณะภายในตัวเขา และลักษณะเฉพาะของแบบแผนลักษณะนิสัยที่พอสามารถจะวัดได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่มีความถาวรอย่างแท้จริง" (the whole person, his external appearance and behavior, his inner awareness of self, and his unique pattern of measurable traits which are fairly permanent)¹³

¹¹G. P. Guilford, Personality (New York : McGraw-Hill Inc., 1959), p.2.

¹²Ros Stagner, Psychology of Personality, fourth edition (New York : McGraw-Hill, 1974), p.13.

¹³B. von Haller Gilmer, Psychology (Singapore : Time Printers, Sdn Bhd., 1970), p.73.

อี.เจ. เค็มพ์ (E.J. Kempf) ได้ให้คำนิยามของบุคลิกภาพไว้ว่า "บุคลิกภาพคือวิธีการปรับตัวที่บุคคลใช้จนเป็นนิสัย ซึ่งการปรับตัวนี้มีผลต่อแรงขับส่วนตัว และเหตุฉุกเฉินจากสิ่งแวดล้อม" ("the habitual mode of adjustment which the organism effects between its own egocentric drives and the exigencies of the environment")¹⁴

มอร์ตัน พรินซ์ (Morton Prince) ได้ให้คำนิยามของบุคลิกภาพไว้ว่า "บุคลิกภาพคือผลรวมของแนวโน้มที่ถ่ายทอดทางชีววิทยาทุกอย่าง แรงกระตุ้น ความอยาก สัญชาตญาณของแต่ละคนและรวมถึงแนวโน้มการกระทำที่ศึกษาขึ้นมาทีหลัง" ("Personality is the sum total of all the biological innate dispositions, impulses tendencies appetites, and individual, and the acquired disposition and tendencies.")¹⁵

เจ.บี. วัตสัน (J.B. Watson) เน้นว่าการตอบสนองต่างๆ เป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพและยังสนใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุปนิสัยว่า เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ โดยกล่าวว่า บุคลิกภาพไม่เพียงแต่เป็นพฤติกรรมตามอุปนิสัยและประเพณีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการปรับตัวเป็นส่วนตัว ความสามารถต่าง ๆ รวมทั้งชีวิตประวัติด้วย (Personality includes not only these character-conventional reactions but also the more individual personal adjustments and capacities as well as their life history)¹⁶

เจ.อี. กอร์ดอน (J.E. Gordon) กล่าวว่า "บุคลิกภาพประกอบด้วย พฤติกรรมลักษณะต่าง ๆ และผลลัพธ์ของพฤติกรรมรวมทั้งกระบวนการรับสัมผัสต่อพฤติกรรม

¹⁴ Stagner, Psychology of Personality, p.5.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

ลักษณะนั้น ๆ และผลลัพธ์ของพฤติกรรมด้วย" ("Personality consists of the specific contents and consequences of behavior and the processes responsible for these contents and consequences")¹⁷

Direnze ได้ให้ความหมายว่า เป็นโครงสร้างที่เคลื่อนไหว (dynamic configuration) ของความเตรียมพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งเขาได้ริเริ่มและมีลักษณะคงทน¹⁸

Noll ให้ความหมายบุคลิกภาพว่า หมายถึง ลักษณะทุกอย่างในตัวบุคคลที่สามารถจะตัดสินใจได้ ซึ่งรวมถึงผลรวมของอุปนิสัย พฤติกรรม ได้แก่ สติปัญญา ความรู้ ทัศนคติ ความสนใจและปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่แสดงต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า บุคลิกภาพนั้นแสดงให้ทราบถึง คนนั้นคิดอะไร รู้สึกอย่างไร พูดอย่างไรและทำอะไร¹⁹

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำจำกัดความของ "บุคลิกภาพ" ทั้งหลายนั้น เป็นเพียงความพยายามที่จะจำกัดขอบเขตของแนวความคิดที่ซับซ้อน และมีตีความหมายของบุคลิกภาพให้เห็นโครงร่างคร่าว ๆ และลักษณะเด่นที่สำคัญ ๆ เท่านั้น

โครงร่างคร่าว ๆ และลักษณะเด่นที่สำคัญ ๆ ที่ผู้วิจัยสรุปได้มีดังนี้

- บุคลิกภาพเป็นผลรวมของระบบทางจิตวิทยา คือ ระบบทางร่างกายและระบบทางจิตใจของมนุษย์

¹⁸Gordon J. Drenzo, Personality Power and Politics (London : University of Notre Dame Press, 1967), p.19.

¹⁹Victor H. Noll, Introduction to Educational Measurements (Boston, Houghton Mifflin Col., 1951), p.277.

- บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวมนุษย์ ในสภาพความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม เมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบบุคลิกภาพก็จะกำหนดแนวทางหรือแบบแผนของพฤติกรรมที่จะได้ตอบออกไป

- บุคลิกภาพ สัมผัสได้จากพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้น มีแบบฉบับเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร จึงอาจสัมผัสบุคลิกภาพได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมาจนเป็นลักษณะนิสัย

- บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลให้แตกต่างจากกัน บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่กำหนดเอกลักษณ์ของทุก ๆ คน ไม่มีใครที่จะเหมือนกันทุก ๆ ประการ แม้แต่ฝาแฝด

- บุคลิกภาพมีลักษณะคงทนพอสมควร คือ บุคลิกภาพของแต่ละคนนั้นจะมีแบบฉบับที่แน่นอนในช่วงระยะเวลาพอสมควร ทำให้คาดการณ์ได้ว่า ถ้าเขาตกอยู่ในสถานการณ์เหมือนกัน เขาคงจะแสดงพฤติกรรมไม่ต่างกัน

- บุคลิกภาพมีพลังที่เคลื่อนไหวได้ เปลี่ยนแปลงได้ในตัวมันเอง แม้บุคลิกภาพจะมีความคงทนดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ก็มิใช่หมายความว่าจะไม่เปลี่ยนแปลง ตามความเป็นจริงแล้ว บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงได้แต่เป็นไปอย่างช้า ๆ และมั่นคง

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

นักจิตวิทยาได้พยายามที่จะอธิบายลักษณะโดยธรรมชาติของบุคลิกภาพ (ว่ามีการจัดระบบอย่างไร บ่งบอกลักษณะเฉพาะแบบต่าง ๆ ของบุคคลได้อย่างไร) โดยสร้างทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องบุคลิกภาพไว้มากมาย มากกว่าทฤษฎีในเรื่องอื่น ๆ ในวิชาจิตวิทยาด้วยกัน²⁰

²⁰Norman L. Munn, L. Dodge Fernald, Jr. and Peter S. Fernald, Introduction to Psychology (Boston : Houghton Mifflin, 1969), p.474.

แต่ก็ยังไม่มีทฤษฎีใดที่จะอธิบายได้ครอบคลุมและชัดเจน ทุกทฤษฎียังมีจุดอ่อนซึ่งโต้แย้งได้
อย่างไรก็ตาม เราสามารถที่จะจัดกลุ่มของทฤษฎีบุคลิกภาพได้ 6 กลุ่ม ดังนี้คือ

ก. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)²¹ ทฤษฎีนี้สร้างขึ้น
โดยซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิทยาชาวออสเตรีย เขาอธิบายว่า บุคลิกภาพของคนประกอบด้วย
ด้วย 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ อิด (id) อีโก (ego) และซูเปอร์อีโก (superego)

อิด เป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด ประกอบด้วยความต้องการ
ต่าง ๆ ตามสัญชาตญาณ (instinct) เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการขับถ่าย
และความต้องการทางเพศ อิดจะตอบสนองความต้องการเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความพอใจใน
ทันทีที่ต้องการ ไม่มีขอบเขตและไม่สนใจเหตุผลหรือความเหมาะสม

อีโก พัฒนามาจาก อิด เมื่อเด็กโตขึ้นจะค่อย ๆ เข้าใจว่า ตนเองคือใคร
สัมพันธ์กับสิ่งรอบข้าง การพัฒนาเหล่านี้ทำให้เกิด อีโก ซึ่งทำงานเป็นอิสระ คอยควบคุมอิดให้
ตอบสนองความต้องการในทางที่สังคมยอมรับ

ซูเปอร์อีโก พัฒนามาจากประสบการณ์ของอีโก จนเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี
ซูเปอร์อีโกทำหน้าที่เป็นตัวแทนมาตรฐานทางศีลธรรม คอยแนะนำอีโกว่าอะไรดีไม่ดี เพื่อ
บรรลุดุลคมคติอันสมบูรณ์

องค์ประกอบทั้ง 3 มีพลังในตัวเอง (dynamic) จึงขัดแย้งกันตลอดเวลา
ซึ่งอีโกจะเป็นตัวกลางที่คอยประนีประนอม ผลของความขัดแย้งก็คือบุคลิกภาพ กระบวนการ

²¹รายละเอียดเพิ่มเติมใน Ibid., pp.474-478., กาญจนา คำสุวรรณ
และนิตยา เสาวมณี, จิตวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์การเวก, 2521),
หน้า 190-203. และประนอม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 110-112.

ของความขัดแย้งดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างตัวบุคคลกับสังคมแวดล้อม โดยเฉพาะในช่วงอายุก่อน 5 ปี กระบวนการเหล่านี้จะกำหนดลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพ หลังจากนั้นแล้ว บุคลิกภาพจะเปลี่ยนแปลงแต่เพียงลักษณะปลีกย่อยเท่านั้น บุคลิกภาพจึงค่อนข้างคงที่หลังจากอายุ 5 ปี

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์โต้แย้งกันมากที่สุด ทฤษฎีนี้ค้นพบปัญหาได้ว่าบุคลิกภาพเป็นมาอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น แต่ไม่ได้ตอบว่าบุคลิกภาพคืออะไร²² และที่สำคัญคือทฤษฎีจิตวิเคราะห์ยากแก่การหาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ให้เห็นจริง²³

ข. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)²⁴ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และทฤษฎีนี้ลงเฝ้ากับการตอบสนองของสกินเนอร์ (S-R) ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ ได้เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาเมื่อ ค.ศ. 1950²⁵ เขาอธิบายว่าบุคลิกภาพไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ทีละขั้นทีละขั้น การตอบสนองใดได้รับรางวัลก็จะกระทำซ้ำอีก การตอบสนองใดที่ได้รับโทษก็จะไม่กระทำซ้ำ ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ เน้นความสำคัญของตัวแปร

²²Merle J. Moskowitz and Arthur R. Orgel, General Psychology (Boston : Houghton Mifflin, 1969), p.353.

²³Munn, Introduction to Psychology, p.478.

²⁴รายละเอียดเพิ่มเติมใน Ibid., pp.478-482., B. von Haller Gilmer, Psychology (New York : Harper & Row, 1970), pp.76-77., กาญจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 209-213. และประพนธ์ สโรชสัมพันธ์, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 108-109.

²⁵I. Dollard and N.E. Miller, Personality and Psychotherapy : An Analysis in Term of Learning, Think and Culture (New York : McGraw-Hill, 1950), p.74.

ต่าง ๆ เหล่านี้ คือ แรงขับ (drive) ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมสิ่งบอกแนะ (cue) ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถแยกแยะสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อจะได้จัดพฤติกรรมตอบสนอง (response) ให้เหมาะสม เช่น ควรจะใช้พฤติกรรมที่เคยใช้หรือลดแรงที่ถดถอยเสีย และการเสริมแรง (reinforcement) ซึ่งจะตัดสินใจว่าพฤติกรรมนั้นจะถูกเรียนรู้และเก็บได้ในคลังของพฤติกรรมหรือไม่

ทฤษฎีการเรียนรู้ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในเรื่องของการพัฒนาการของบุคลิกภาพอันเป็นผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งพิสูจน์ทดลองให้เห็นจริงได้ แต่จุดอ่อนที่สำคัญคือ ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพเพียงด้านเดียว โดยละเลยต่ออิทธิพลของพันธุกรรมโดยสิ้นเชิง

ค. ทฤษฎีการกำหนดบทบาท (Role Theory)²⁶ ทฤษฎีนี้คล้ายกับทฤษฎีการเรียนรู้มาก เพราะต่างก็ยอมรับในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม แต่ทฤษฎีการกำหนดบทบาทเน้นที่บทบาทของบุคคล ซึ่งสังคมกำหนดให้เป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ นักทฤษฎีที่เชื่อตามทฤษฎีนี้เช่น แอคเคเลอร์ และ พรอมม์

แอคเคเลอร์เชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับสังคมตลอดเวลา และมนุษย์มีแรงจูงใจที่จะเอาชนะมรดกของตัวเอง

²⁶รายละเอียดเพิ่มเติมใน กาญจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 211. ประพนอม สโรชสมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 109-110. โสภกา ชูพิบูลชัย, จิตวิทยาทั่วไป, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2521) หน้า 103-104. และ Clifford T. Morgan and Richard A. King, Introduction to Psychology (New York : McGraw-Hill, 1975), p.469.

พรอมม์เชื่อว่า มนุษย์ต้องการอิสรภาพ จึงแยกตัวออกจากธรรมชาติ ทำให้เกิดความว้าเหว่ เดียวดาย ในที่สุดมนุษย์ก็รวมตัวกันเป็นสังคม ซึ่งมนุษย์ต้องถูกกำหนดบทบาทต่าง ๆ ทั้งหมดเป็นการหนีออกจากอิสรภาพ

ทฤษฎีนี้เช่นเดียวกับทฤษฎีการเรียนรู้คือ มีจุดอ่อนที่การละเลยความสำคัญของพันธุกรรม นอกจากนี้ทฤษฎีการกำหนดบทบาทยังละเลยความสำคัญของกระบวนการภายในตัวบุคคลอีกด้วย

ง. ทฤษฎีความเข้าใจ (Cognition Theory)²⁷ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการรับรู้จากประสบการณ์ทางตรงต่าง ๆ ของบุคคล ทำให้เกิดความคิดเห็นและความเข้าใจ รวมทั้งทัศนคติในตัวของเขาเอง เหล่านี้เป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของแต่ละคน ความคิดและการมองเห็นภาพของโลกจะมีความสัมพันธ์กับการกระทำของเขา เคลลืออธิบายว่า "สิ่งที่เราเชื่อ คือ สิ่งสำคัญที่จะทำให้เราเข้าใจได้ว่า เราจะทำอย่างไร"²⁸ ส่วนโรเจอร์อธิบายว่า บุคลิกภาพของบุคคลมี 2 ส่วนคือ "อแกนิซึม" (organism) ส่วนที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดไว้ และ "เซล์ฟ" (self) เป็นส่วนที่รวมความรู้สึกนึกคิดของบุคคลไว้ทั้งหมด ซึ่ง "เซล์ฟ" เป็นส่วนสำคัญที่กำหนดพฤติกรรม

ทฤษฎีนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพียงกรอบหรือแนวของการศึกษาเท่านั้น ยังมีใช้ทฤษฎี และการทดสอบเชิงประจักษ์ (empirical test) ก็ทำได้ยากเพราะเป็นเรื่องของอัตวิสัย (subject)

²⁷รายละเอียดเพิ่มเติมใน โสภกา ชูพิกุลชัย, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 103., Munn, Introduction to Psychology, pp.482-484. และ Gilmer, Psychology, p.77.

²⁸W. H. Sheldon, The Varieties of Temperament (New York : Harper & Row, 1942), p.176.

จ. ทฤษฎีแบ่งประเภท (Type Theory)²⁹ อาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีแบ่งประเภทนี้เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุด เพราะมีการแบ่งประเภทบุคลิกภาพของคนมาตั้งแต่สมัยกรีก และจีนโบราณ คือ ฮิปโปเครติส (400 ปีก่อน ค.ศ.) แบ่งประเภทบุคลิกภาพของคนซึ่งถูกกำหนดโดยของเหลวในร่างกายได้ 4 ประเภท และปราชญ์จีนโบราณก็แบ่งบุคลิกภาพของคนโดยดูจากลักษณะรูปร่างหน้าตา หรือที่เรียกกันว่า โทงวเซ็ง

ทฤษฎีแบ่งบุคลิกภาพในปัจจุบันมีอยู่มากมาย โดยอาศัยหลักในการแบ่งต่าง ๆ กัน เช่น

ทฤษฎีของเครทซ์เมอร์และเชลคอน³⁰ แบ่งบุคลิกภาพของคนโดยอาศัยตัวกำหนดทางรูปร่างทางกาย เช่นคนอ้วนแต่ขี้มักชอบแสดงตัว เปิดเผย ร่าเริง คนล่ำสัน มักว่องไวกระฉับกระเฉง ก้าวร้าว และคนผอมสูงมักเก็บตัว เคร่งขรึม เอาการเอางาน เป็นต้น

ทฤษฎีของจุง³¹ แบ่งบุคลิกภาพของคนออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบเก็บตัว (introvert) และแบบแสดงตัว (extrovert) จุงพิจารณาจากพฤติกรรมระหว่างบุคคลกับสังคมเป็นหลัก

²⁹รายละเอียดเพิ่มเติมใน กาญจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 203-207. ประพนอม สโรชสมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 101-104. โสภา ชูพิกุลชัย, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 100-101. เอนก กรีสแสง, จิตวิทยาทั่วไป, (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2519), หน้า 123-124. Gilmer, Psychology, p.77, Moskowitz, General Psychology, pp.344-347

³⁰W. H. Sheldon, The Varieties of Temperament, p.64.

³¹Carl G. Jung, Psychological Types (New York : Harcourt, Bruce and World, 1923), p.180.

ทฤษฎีของวิลเลียม³² แบ่งบุคลิกภาพของคนโดยพิจารณาจากฮอริโมนในร่างกาย เป็นการใช้วิชาสรีรวิทยามาอธิบายบุคลิกภาพของคน

ทฤษฎีการแบ่งประเภท เป็นความพยายามของนักจิตวิทยาที่จะจัดกลุ่มจัดพวกของบุคลิกภาพ (categorization of personality) คล้ายกับการแยกประเภทของพืชและสัตว์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แต่การแยกประเภทของคนนี้มีปัญหาอยู่มาก มันไม่แน่นอนตายตัวเหมือนกับประเภทของหินหรือดิน คนคนหนึ่งอาจจะร่าเริง คนอื่นอาจจะเคร่งขรึม หรือคนที่ชอบแสดงตัวก็มีใช้จะไม่เก็บตัวเสียเลย เป็นต้น

จ. ทฤษฎีลักษณะนิสัย (Trait Theory)³³ ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีแบ่งประเภท โดยการพยายามวิเคราะห์ถึงลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลในการประพฤติได้ตอบสนองสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกันเป็นการวิเคราะห์แง่ของบุคลิกภาพอย่างละเอียด เพื่อที่จะชี้เฉพาะลักษณะนิสัยแบบต่าง ๆ และวัคลักษณะนิสัยนั้น ๆ เพื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของลักษณะนิสัยหลาย ๆ ลักษณะ ทฤษฎีที่สำคัญ เช่น

ทฤษฎีของอัลพอร์ท³⁴ ซึ่งพยายามวิเคราะห์พฤติกรรมของคน เพื่อแยกลักษณะนิสัยต่าง ๆ เขาพบว่าลักษณะนิสัยของคนนั้นมีมากมายจนต้องใช้คำในภาษาอังกฤษมากถึงประมาณ 18,000 คำ และเขาก็พบว่า ลักษณะนิสัยของทุกคนสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะสามัญ (common traits) คือ ลักษณะนิสัยที่สามารถเปรียบเทียบ

³²R. J. Williams, Biochemical Individuality (New York : Wiley, 1956), p.231.

³³รายละเอียดเพิ่มเติมใน กาญจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 207-209. ประพนธ์ สโรชน์าน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 103-106. โสภา ชูพิบูลชัย, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 101-102. Gilmer, Psychology, pp.77-78., Maskowitz, General Psychology, pp.347-353., Munn, Introduction to Psychology, pp.484-486.

³⁴Gilmer, Psychology, pp.77-78.

เปรียบเทียบได้ทุกคน เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยมทางสังคม และลักษณะเฉพาะบุคคล (personal disposition) คือลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้แน่ชัด เช่น ความก้าวร้าว คนสองคนอาจจะมี ความก้าวร้าวด้วยกัน แต่ อาจก้าวร้าวในแบบของคนที่งไม่เหมือนใคร

ทฤษฎีของแคทเทลล์³⁵ ได้พยายามจัดกลุ่มของลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่อัลพอร์ท แยกไว้ โดยพยายามจัดลักษณะที่มีความหมายซ้อนกัน เขารวมรวบไว้ได้ 171 เรื่อง ที่จะอธิบายเรื่องราวของบุคลิกภาพทั้งหมด แต่มีเพียง 16 ลักษณะนิสัยพื้นฐาน (basic traits) นอกจากนี้ แคทเทลล์ได้พบว่า ลักษณะนิสัยมี 2 แบบ คือ ลักษณะนิสัยพื้นผิว (surface traits) เป็นลักษณะนิสัยที่มารวมกันเป็นกลุ่ม ๆ โดยถือเอาความคล้ายกันใน เรื่องที่เห็นได้ง่าย ๆ เช่น ความเป็นมิตร เข้ากับคนง่ายและลักษณะนิสัยซ่อนเร้น (source traits) เป็นรากเง่าหรือตัวกำหนดลักษณะพื้นผิว

ทฤษฎีลักษณะนิสัยนี้ นักจิตวิทยาต้องพยายามจัดกลุ่มของลักษณะนิสัยต่าง ๆ ด้วยจำนวนน้อยที่สุด และการหาเครื่องมือนวัดลักษณะนิสัยเหล่านั้น ซึ่งปรากฏในแต่ละบุคคล ต่าง ๆ กัน นักจิตวิทยาประสบความสำเร็จในการวัดและเปรียบเทียบบุคลิกภาพ โดยใช้ ทฤษฎีนี้มากกว่าทฤษฎีอื่น แต่ทฤษฎีนี้มีจุดอ่อนที่การละเลยตัวแปรเกี่ยวกับสถานการณ์และบทบาท ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพด้วย เช่น เมื่อบุคคลอยู่ในภาวะอันตรายหรือบทบาทเปลี่ยนไป บุคลิกภาพก็อาจเปลี่ยนไปได้

ทฤษฎีบุคลิกภาพทั้งหมดที่กล่าวมา ถ้าจะนำมาศึกษาบุคลิกภาพทางการเมือง นัก รัฐศาสตร์หรือนักจิตวิทยาการเมือง นิยมใช้ทฤษฎีลักษณะนิสัยเป็นแนวทางศึกษาประกอบกับ อุดมการณ์ทางการเมือง โดยพิจารณาว่าลักษณะนิสัยแบบใดบ้างที่รวมกันแล้วมีแนวโน้มที่จะ

³⁵David Peack and David Withlow, Approaches to Personality Theory (London : Methuen & Co., Ltd., 1975), pp.67-72.

สนับสนุนหรือ เอื้ออำนวยต่อลัทธิหรืออุดมการณ์ทางการเมืองแบบใด³⁶ เพราะทฤษฎีลักษณะนิสัยนี้สะดวกในการสร้างเครื่องมือและสามารถวัดบุคลิกภาพของคนเป็นกลุ่มจำนวนมากได้ แต่ทฤษฎีอื่น ๆ มีลักษณะที่ซับซ้อนพิจารณาบุคลิกภาพโดยรวม (holistic theory) ทำให้การวัดเป็นไปได้ยาก³⁷

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้ทฤษฎีลักษณะนิสัยเป็นกรอบในการศึกษาประกอบกับทฤษฎีแบ่งประเภท ตามทฤษฎีโครงสร้างบุคลิกภาพของ อายเซ็งค์ และกิลฟอร์ด ดังนี้

ทฤษฎีของ อายเซ็งค์³⁸ อธิบายว่าบุคลิกภาพประกอบด้วย พฤติกรรม 4 ระดับ ซึ่งจัดระบบขึ้นตามระดับชั้น จากระดับการตอบสนองเฉพาะอย่างหลาย ๆ แบบ คล้าย ๆ กัน รวมกลุ่มขึ้นเป็นระดับการตอบสนองที่เป็นนิสัยแล้วการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่คล้าย ๆ กัน จะรวมกลุ่มเป็นลักษณะนิสัยระดับสุดท้าย คือ ลักษณะนิสัยที่รวมกลุ่มกันจนเป็นบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ

- การตอบสนองเฉพาะอย่าง (specific Responses) หมายถึง การแสดงออกหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบแต่ละครั้งในชีวิตประจำวัน พฤติกรรมเหล่านี้สังเกตได้แต่อาจเป็นอุปนิสัย (characteristic) หรือไม่ก็ได้

- การตอบสนองที่เป็นนิสัย (habitual responses) คือ การตอบสนองเฉพาะอย่าง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำภายใต้เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน เช่น เมื่อบุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน บุคคลจะแสดงปฏิกิริยาคล้ายคลึงกับปฏิกิริยาเดิม

³⁶Han J. Eysenck, The Psychology of Politics (New York : Frederick A. Praeger, Inc., 1954), p.72.

³⁷Jeanne N. Knutson, ed., Handbook of Political Psychology (San Francisco : Jossey-Bass, 1973), pp.29-35.

³⁸Han J. Eysenck, The Structure of Human Personality (London : Methuen, 1970), pp.13-14.

- ลักษณะนิสัย (Traits) คือ ปัจจัยที่มีระเบียบและมีความคงเส้นคงวาระดับแรก (First Order Factors) ลักษณะนิสัยนี้เกิดจากการจัดระบบของการตอบสนองที่เป็นนิสัยหลาย ๆ กลุ่ม ที่แสดงลักษณะนิสัยแบบเดียวกัน เช่น คี๋อติง ไมยัดหนุ่น ซ้อฮาย เป็นต้น

- รูปแบบของบุคลิกภาพ (type) คือ บุคลิกภาพของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจัดระบบมาจากลักษณะนิสัยหลาย ๆ ลักษณะนิสัยที่รวมกลุ่มกันในตัวบุคคล ทำให้เขามีบุคลิกภาพแบบใดแบบหนึ่ง

ทฤษฎีโครงสร้างบุคลิกภาพของอายเซ็งค์นี้ พัฒนามาจากทฤษฎีแบ่งประเภทบุคลิกภาพของจุง เครทซ์เมอร์ และ อัลพอร์ท เพื่อให้ง่ายต่อการวัดบุคลิกภาพ

ทฤษฎีของ กิลฟอร์ด³⁹ คล้ายกับทฤษฎีของอายเซ็งค์ คือเขาอธิบายว่า บุคลิกภาพมีการจัดระบบเป็นลำดับขั้นเป็นโครงสร้างของบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ ลำดับขั้นของโครงสร้างบุคลิกภาพมี 4 ระดับ

- การแสดงออกเฉพาะ (specific-action) กิลฟอร์ดอธิบายเพียงว่าระดับนี้อยู่ต่ำกว่าระดับเฮกซิส และเป็นกรณีมีงชี้เฮกซิส

- เฮกซิส (Hexis) เช่นเดียวกับการตอบสนองที่เป็นนิสัยของอายเซ็งค์ แต่ที่กิลฟอร์ดใช้คำว่า เฮกซิส เพราะมีความหมายกว้างกว่าคือเฮกซิส หมายถึงความโน้มเอียงที่จะประพฤติอย่างคงเส้นคงวาในสถานการณ์ที่มีขอบข่ายจำกัด เฮกซิสได้มาจากการสังเกตพฤติกรรม โดยมีการแสดงออกเฉพาะเป็นกรณีมีงชี้

³⁹Guilford, Personality, pp.99-103.

- ลักษณะนิสัยเบื้องต้น เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน และในขณะเดียวกันก็เป็นตัวกำหนดการแสดงออกด้วย นอกจากนี้ลักษณะนิสัยเบื้องต้น 2 แบบ อาจจะถูกกำหนดเอกลักษณ์ที่เหมือนกันก็ได้

- รูปแบบบุคลิกภาพ เป็นระดับที่สูงขึ้นไปจากลักษณะนิสัยเบื้องต้น เป็นระดับของการสรุปที่สูงที่สุด ซึ่งรูปแบบของบุคลิกภาพที่ต่างกันอาจสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยแบบเดียวกันก็ได้

จากทฤษฎีโครงสร้างบุคลิกภาพทั้งสองนี้ จะเห็นว่ามีส่วนที่เหมือนกัน คือแบบต่าง ๆ ของบุคลิกภาพ มีการจัดระบบขึ้นมาเป็นลำดับขั้นจากการแสดงออกเฉพาะ จนกระทั่งเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้น การศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองจึงเหมาะสมที่จะใช้จุดร่วมดังกล่าวเป็นกรอบทางการศึกษา เพื่อแยกแยะลักษณะนิสัยอันเป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพทางการเมืองแบบต่าง ๆ ให้ง่ายต่อการวัดและเปรียบเทียบ

บุคลิกภาพทางการเมือง

สำหรับความหมายของ "บุคลิกภาพทางการเมือง" นั้น อาจให้คำจำกัดความได้ว่า หมายถึง "แบบแผนของการแสดงพฤติกรรมตอบสนองที่มีความคงทน มีการจัดระเบียบและพลังเคลื่อนไหว ซึ่งถูกปลุกเร้าจนเห็นนิสัยด้วยสิ่งเร้าทางการเมือง" (Political Personality" may be defined as the enduring, organized, dynamic response sets habitually aroused by political stimuli)⁴⁰

ความคงทน (enduring) ของบุคลิกภาพหมายถึงในการพูดถึงบุคลิกภาพทางการเมือง เป็นเรื่องที่เรากำลังเกี่ยวข้องกับกระบวนการของความคิด อารมณ์ และการแสดงออกซึ่งปรากฏให้เห็นในสถานการณ์แตกต่างกันออกไป โดยที่ขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาตั้ง

⁴⁰Robert E. Lane, Political Man (New York : The Free Press, 1972), p.5.

แต่ในวัยเด็ก เรื่อยมาจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงระยะเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เนิ่นนานมากที่สุดเท่าที่เคยพบ ทำให้บุคลิกภาพมีความมั่นคงถาวรยากที่จะเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม บุคลิกภาพของคนอาจจะเปลี่ยนแปลงสภาพทางจิตใจก่อน ต่อมาจึงค่อยแสดงออกมาภายนอก เช่น คนที่ไม่ได้มีลักษณะก้าวร้าว แต่มาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ถูกคนอื่นข่มขู่คุกคามเป็นระยะเวลา นาน จนเกิดสภาพตึงเครียดทางจิตใจ ดังนั้น เพื่อที่จะลดสภาพดังกล่าว จิตใจจะสร้างลักษณะก้าวร้าวเพื่อลดความกลัวที่ถูกคนอื่นคุกคามนาน ๆ เข้า ลักษณะเช่นนี้ก็อาจจะกลายเป็นบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้นไป⁴¹

ส่วน "การจัดระเบียบ" ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของบุคลิกภาพทางการเมืองนั้น หมายความว่า ส่วนประกอบทางจิตใจที่รวมกันเป็นบุคลิกภาพจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อย่างมีระเบียบแบบแผน การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีผลให้ส่วนประกอบอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น คนที่ไม่ยอมรับอำนาจอันชอบธรรม (authority) ของสังคม ต่อมามีความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับตนขึ้น (need for social approval) ความต้องการนี้จะมีผลกระทบทำให้คนนั้นลดค่าที่ในการต่อต้านอำนาจอันชอบธรรมลง

อีกคุณสมบัติหนึ่งของบุคลิกภาพทางการเมือง คือ มีการเคลื่อนไหว (dynamic) นั้น หมายถึงความสามารถ (capacity) ที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าหากมีความคิดหรืออารมณ์สองอย่างที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ส่วนที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหว มากกว่าที่จะทำให้ส่วนที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหวน้อยกว่าเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกัน เช่น บุคคลหนึ่งนิยมและศรัทธาพรรคการเมืองหนึ่งมาก แต่ในขณะเดียวกันก็มีความรู้สึกไม่ชอบหัวหน้าพรรคการเมืองนั้น ส่วนที่สำคัญกว่าคือความนิยมพรรค จะมีผลให้ความรู้สึกไม่ชอบหัวหน้าพรรคการเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ชอบหรือไม่จึงเกี่ยว เป็นต้น⁴²

⁴¹ Ibid, p.6.

⁴² Ibid, p.7.

ปัจจัยกำหนดคุณลักษณะทางการเมือง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูว่ามีผลกระทบต่อคุณลักษณะทางการเมืองอย่างไร ซึ่งมีทฤษฎีและแนวความคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัว ครอบครัวนับเป็นองค์การที่มีอิทธิพลสูง สามารถให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคมได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระยะยาว ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม⁴³

อิทธิพลที่สำคัญของครอบครัว คือ การสร้างทัศนคติต่ออำนาจกล่าวคือ ถ้าเด็กได้รับการอบรมให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับ เชื่อฟัง ก็จะมีผลให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมแบบอำนาจนิยมได้ในอนาคต⁴⁴

เลน (Lane) ศึกษาถึงการที่ลูกจะได้รับการถ่ายทอดความเชื่อทางการเมืองจากพ่อแม่ 3 วิธีคือ⁴⁵

ประการแรก พ่อจะสอนความเชื่อ ค่านิยมทางการเมืองให้ลูกโดยตรง เช่น ระบอบประชาธิปไตยดีหรือไม่

⁴³Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell, Comparative Politics : A Development Approach (Boston : Little Brown, 1966), p.38.

⁴⁴พรศักดิ์ ห่องแก้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, การเมืองของเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 20-21.

⁴⁵Lane, Political Man, p.63.

ประการที่สอง การที่ลูกอาศัยอยู่กับพ่อ ทำให้ลูกรู้สิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับพ่อ จึงเป็นโอกาสที่จะทำให้มีลักษณะนิสัยคล้ายพ่อได้ง่าย

ประการที่สาม บุคลิกลักษณะของพ่อ หรือวิธีการที่พ่ออบรมลูก ได้สร้างบุคลิกภาพบางอย่างให้แก่ลูก ซึ่งจะมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมทางการเมืองของลูก เช่น การมีบุคลิกภาพแบบอ่านาจนิยม เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในครอบครัวจึงอาจเป็นในลักษณะที่เรียนด้วยความตั้งใจ (conscious) หนึ่ง และการเรียนโดยไม่ตั้งใจ (unconscious) ทำให้จดจำและปฏิบัติตามได้ง่าย เช่น พ่อมีนิสัยชอบวางอ่านาจนกับผู้อื่น ก็จะมีผลให้ลูก ๆ ค่อย ๆ แสดงลักษณะนิสัยดังกล่าว จนกระทั่งมีนิสัยชอบวางอ่านาจนเหมือนพ่อในที่สุด เป็นต้น

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่แม่แต่วัยทารกเป็นการวางแบบแผนการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขให้กับเด็ก เพราะบ้านเป็นสถานที่แห่งแรกที่เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคมและความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น Bishop กล่าวว่าบุคลิกภาพของเด็กพัฒนาขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา วิธีการที่บิดามารดาใช้เลี้ยงดูเป็นหลังสำคัญในการสร้างนิสัยประจำตัวของเด็ก แม้จะมีองค์ประกอบอื่น ๆ ทางสังคมร่วมมีบทบาทต่อการสร้างบุคลิกภาพของเด็กก็ตาม แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อการสร้างบุคลิกภาพถาวรให้แก่เด็กก็คือปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างพ่อแม่-ลูก เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีบุคลิกภาพของ Sullivan ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก็จะได้เห็นว่า เด็กมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดาเป็นส่วนใหญ่ ต้องพึ่งพาอาศัยบิดามารดาเพื่อการดำรงอยู่เป็นสำคัญ เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์จากบิดามารดาโดยตรง และพยายามปรับตัวให้เข้ากับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของตน⁴⁶

⁴⁶ รัญจวน คำวชิรพิทักษ์, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529), หน้า 14-48.

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่-ลูก และองค์ประกอบอื่น ๆ ทางสังคมเป็นพื้นฐานของการเกิดบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ แต่ละครอบครัวย่อมมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกแตกต่างกันไป จึงน่าสนใจศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้กับลูกของตน ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายประเภท

ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

บิดามารดามีวิธีการต่าง ๆ กันในการอบรมเลี้ยงดูลูก บางคนเลี้ยงดูลูกด้วยระบอบอัทธินิยมไทย (autocratic) บางคนเลี้ยงแบบประชาธิปไตย (Democratic) บางคนเลี้ยงแบบลงโทษ (punitive) บางคนเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลย (Passive) บางคนก็มีความสม่ำเสมอ (consistent) บางคนก็ไม่มีสม่ำเสมอ (Inconsistent) นักจิตวิทยาได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Strain แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ คือ⁴⁷

1. การใช้อำนาจ พ่อแม่ประเภทนี้บังคับให้ลูกประพฤติปฏิบัติตามที่พ่อแม่ต้องการ
2. ปล่อยตามสบาย เป็นวิธีการเลี้ยงดูสมัยเศรษฐกิจบีบคั้น ไม่กวัดขັນบังคับลูก ปล่อยให้ลูกเรียนรู้และเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง ให้อิสระเสรีเต็มที่แก่ลูก ผู้ใหญ่เพียงแต่ให้คำแนะนำบ้างเท่านั้น
3. พัฒนาทางจิตใจ การเลี้ยงดูลูกวิธีนี้เป็นวิธีเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกและความผูกพันกันดีระหว่างเด็กที่กำลังเติบโตกับพ่อแม่ พ่อแม่ให้คำแนะนำอบรมช่วยพัฒนาจิตใจ ในลักษณะที่เข้าใจความรู้สึกของลูก ตลอดจนควบคุมแนะนำอบรมความประพฤติ ทั้งนี้โดย

⁴⁷J. P. Strain, Modern Philosophies of Education (New York : Random House, 1971), p.132.

การให้ความเชื่อถือต่อการปรับปรุงตนเองของเด็ก และวางระเบียบให้เด็กปฏิบัติภายใต้ ความควบคุมของพ่อแม่ด้วย

Rogers แบ่งแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็น 3 แบบ คือ⁴⁸

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึงวิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก ใช้ การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม พ่อแม่ไม่ตามใจจน เกินไป หรือเข้มงวดจนเกินไป ยอมรับถึงความสามารถและความคิดของลูก ให้ความ ร่วมมือแก่ลูกตามโอกาสอันควร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่า พ่อแม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวและทำให้ลูกรู้สึกผิดเมื่อลูกแสดง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ลูกมีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของพ่อแม่ พ่อแม่ ใช้คำพูดที่ทำให้ลูกรู้สึกอาย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่า ตนเองได้รับการตามใจ และไม่ได้รับความเอาใจใส่ให้คำแนะนำช่วยเหลือจากพ่อแม่เท่า ที่ควร

Baumrind แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็น 3 แบบ คือ⁴⁹

⁴⁸D. Rogers, Issues in Adolescent Psychology (New York : Meredith Corporation, 1972), p.231.

⁴⁹D. Baumrind, "Socialization Practices Associated with Dimensions of Competence in Pre-school Boys and Girls" Child Development. 7 (1976) : 291-328.

1. การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และให้เหตุผลแก่ลูก ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของลูก
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ เข้มงวดกวดขัน ไม่รับฟังความคิดเห็นของลูก ใช้เหตุผลของพ่อแม่ฝ่ายเดียว
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามสบาย พ่อแม่ไม่กวดขันลูก ปล่อยให้ลูกทำอะไรต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ ไม่ให้ความสนใจลูก

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปประเภทการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็น 3 ประเภทคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน

อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูต่อบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ

การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างยิ่ง เพราะบุคลิกภาพพัฒนาขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ โดยเฉพาะในช่วงปีแรก ๆ ของชีวิต พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญในการวางรากฐานทางจิตใจให้เด็ก เนื่องจากเด็กไวต่อความรู้สึกปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัยของตนเอง และลอกเลียนแบบพฤติกรรมนิสัยของผู้ที่อบรมเลี้ยงดู ตลอดจนบุคคลใกล้เคียงแวดล้อมตนได้ง่าย ครรภ์ครวที่สับสนวุ่นวายมีผลทำให้ความคิดและอารมณ์ของเด็กสับสนวุ่นวายไปด้วย เพราะไม่อาจยึดใครเป็นที่พึ่งหรือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ขาดพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสม จนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ครรภ์ครวที่พ่อแม่ใช้อำนาจสิทธิขาดของตนหรือเป็นคนระเบียบจัด ไม่ยอมให้เด็กตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่จะขาดความเป็นตัวของตัวเอง จะปฏิบัติตามคำสั่งที่ออกมาเท่านั้น ครรภ์ครวที่พ่อแม่ตามใจเด็กแบบปล่อยตามเรื่อง เด็กจะหาอะไรไปโดยขาดหลักการ ไม่ได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่ ทำให้เขาไม่มีแนวชีวิตที่จะยึดปฏิบัติ ส่วนพ่อแม่ที่เลี้ยงดูเด็กด้วยความมีเหตุผล จะทำให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้เต็มที่ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งหลายได้เสนอผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ซึ่งแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภท ดังต่อไปนี้คือ

1. ผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น Baldwin และ Hurlock⁵⁰ มีความเห็นตรงกันว่า บุคคลนั้นเมื่อโตขึ้นจะมีความกล้าที่จะแสดงออก มีความอยากรู้อยากเห็น (curious) เป็นตัวของตัวเอง (original) สร้างสรรค์ (constructive) และวางแผนกิจกรรมของตนเองได้

2. ผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย Hurlock⁵¹ กล่าวว่าเด็กที่ถูกทอดทิ้ง จะเคร่งเครียดไม่ชอบสมาคม (Retiring) โดดเดี่ยว (aloof) และกระวนกระวาย เด็กที่จะเป็นสุขและมั่นคงนั้น จะต้องรู้สึกว่าเขาที่ยึดเหนี่ยว มีฉะนั้นเขาจะอ้างว้างและว่าเหว่ ความคิดนี้สอดคล้องกับของ Rogers⁵² ที่ว่าภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ (conditions fostering constructive creativity) ได้แก่ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย (psychological safety) ซึ่งเกิดจากความรู้สึกว่าตัวเองมีค่าและได้รับการยอมรับ

3. ผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน Radke⁵³ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่า พ่อแม่ที่เคร่งครัดในระเบียบวินัย จะทำให้เด็กเมื่อโตขึ้นจะกังวลสูง ไม่เป็นตัวของตัวเอง ก้าวร้าว มีเพื่อนน้อย ตรงกับผลการศึกษาของ Shoban⁵⁴

⁵⁰Hurlock, Personality Development, p.78.

⁵¹Ibid., p.93.

⁵²C. R. Rogers, Towards a theory of Creativity, In Creativity (New York : Benjamin Books Ltd., 1970), p.65.

⁵³H. J. Radke, The Relation of Parents Authority to Children's Behaviors and Attitudes (Minnesota : Minnesota Press, 1946), p.178.

⁵⁴E. F. Shoban, "The Relation of Parental Attitude to Children's Behavior and Attitudes," Journal of Psychology 10 (1976) :148.

ว่า พ่อแม่เข้มงวดกวดขันจะทำให้ลูกขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความกล้าแสดงความคิดเห็นและไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง

การวัดบุคลิกภาพทางการเมือง

การวัดบุคลิกภาพนั้น เป็นความพยายามของนักจิตวิทยาที่จะเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลให้ชัดเจนขึ้น มีค่าแห่งความเชื่อมั่นมากขึ้น และเที่ยงตรงมากขึ้น แต่ในการวัดบุคลิกภาพนี้มีข้อสังเกตที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

- บุคลิกภาพของบุคคลนั้นวัดได้หรือไม่⁵⁵ มีข้อโต้แย้งกันในหมู่นักจิตวิทยาว่า บุคลิกภาพจะวัดได้หรือไม่ได้ กลุ่มที่เห็นว่าวัดไม่ได้มีเหตุผลว่า บุคลิกภาพนั้นนอกจากจะเป็นนามธรรมแล้ว ยังมีลักษณะที่กว้างขวางมาก บุคลิกภาพรวมเอาลักษณะนิสัยภายในอันเป็นระบบของบุคคลไว้มากมายจนไม่สามารถสังเกตได้ แต่กลุ่มที่เห็นว่าวัดได้ให้เหตุผลว่า บุคลิกภาพเป็นเพียงคำที่มีความหมายสัมพัทธ์เท่านั้น กลุ่มนี้ยอมรับว่าบุคลิกภาพไม่สามารถวัดได้โดยตรง และจะแสดงออกได้ทางพฤติกรรม⁵⁶ พฤติกรรมจึงเป็นภาพฉายบุคลิกภาพของบุคคล⁵⁷

นักจิตวิทยาการเมืองที่พยายามวัดบุคลิกภาพทางการเมืองก็สังเกตเอาจากพฤติกรรมทางการเมืองที่สะท้อนลักษณะนิสัย

- บุคลิกภาพคือส่วนทั้งหมดอันประกอบขึ้นเป็นตัวบุคคล บุคลิกภาพจึงมีมิติมากมายและซับซ้อน⁵⁸ ดังนั้น การวัดบุคลิกภาพเราจึงวัดได้เพียงมิติใดมิติหนึ่ง ซึ่งเราแยกออก

⁵⁵ Knutson, Handbook of Political Psychology, p.30.

⁵⁶ Noll, Introduction to Education Measurement, p.277.

⁵⁷ Paul M. Sniderman, Personality and Democratic Politics (Berkeley : University of California Press, 1975), pp.171-179.

⁵⁸ Guilford, Personality, pp.81-82.

มาเพื่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะเท่านั้น มิใช่เป็นการวัดบุคลิกภาพโดยส่วนรวมของผู้ถูกวัด

บุคลิกภาพทางการเมืองก็เป็นเพียงมิติหนึ่งของบุคลิกภาพโดยส่วนรวม และในบุคลิกภาพทางการเมืองนี้ยังมีมิติอีกมากมาย เช่น มิติของทัศนคติทางการเมือง มิติของค่านิยมทางการเมือง มิติของอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

- การวัดบุคลิกภาพนั้น มักมีการแบ่งประเภทและบุคลิกภาพโดยเฉพาะบุคลิกภาพทางการเมือง มีการแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น บุคลิกภาพประชาธิปไตย บุคลิกภาพอำนาจนิยม บุคลิกภาพเสรีนิยม บุคลิกภาพอนุรักษนิยม เป็นต้น การแบ่งอย่างนี้เมื่อจะนำมาวัดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการ ต้องเข้าใจว่าในทุก ๆ คน มีบุคลิกภาพที่ประกอบด้วยลักษณะนิสัยเหมือน ๆ กัน แต่ต่างกันที่ปริมาณและคุณภาพของลักษณะนิสัยต่าง ๆ นั้น⁵⁹ อย่าเข้าใจผิดว่ามีคนที่มีบุคลิกภาพแบบหนึ่งแบบใดโดยสมบูรณ์⁶⁰

วิธีการและเครื่องมือในการวัดบุคลิกภาพ

วิธีการวัดบุคลิกภาพสามารถทำได้ 2 ด้านคือ การประเมินผู้อื่น และการให้ผู้ถูกวัดประเมินตนเอง

1. การประเมินผู้อื่น นักจิตวิทยาจะสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เขาต้องการวัดแล้วประเมินค่าว่า ผู้ถูกวัดนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร การประเมินแบบนี้อาจสร้างมาตราวัดเพื่อให้

⁵⁹Cattell, The Scientific Analysis of Personality, p.27.

⁶⁰ประนอม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 97. และกาญจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 204.

อันดับเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ต้องการจะประเมิน (rating scales)⁶¹ เช่น ในด้านการทำงานกับผู้อื่นเขา

--	--	--	--	--

ไม่สามารถ	ปล่อยให้	นำบางครั้ง	นำบางครั้ง	สามารถ
นำผู้อื่น	ผู้อื่นนำ	ในเรื่อง	ในเรื่อง	อย่างยิ่ง
		ย่อย ๆ	ใหญ่ ๆ	ที่จำเป็น

ไม่มีโอกาสสังเกต _____

ในการสังเกตพฤติกรรมเพื่อประเมินบุคลิกภาพของผู้อื่นมีวิธีการและเครื่องมือในการสังเกตหลายวิธี คือ

ก) การสัมภาษณ์ (Interview)⁶² เป็นการสนทนาระหว่างผู้ประเมินกับผู้ถูกประเมิน โดยผู้ประเมินมีจุดประสงค์ที่จะล้วงเอาความจริงบางอย่างเกี่ยวกับตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อจะตัดสินได้ว่าเขามีบุคลิกภาพอย่างไร ผู้สัมภาษณ์จะต้องสังเกตรายละเอียดทุก ๆ อย่าง นับตั้งแต่ลักษณะท่าทาง การแต่งกาย ปฏิกริยาทางอารมณ์ การพูดจา ข้อมูลที่ให้ ฯลฯ วิธีนี้เปิดโอกาสให้ผู้ประเมินตีความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เต็มที่ (Subjective) จึงอาจเกิดความลำเอียงได้ง่าย ความถูกต้องในการประเมินขึ้นอยู่กับผู้ประเมินเกือบทั้งหมด

⁶¹ กาจจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 215-216. ประพนธ์ สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 120-121. และ Moskowitz, General Psychology, pp.365-366.

⁶² กาจจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 214-215. ประพนธ์ สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 119-120. และ Moskowitz, General Psychology, pp.362-365.

ข) เทคนิคการฉายภาพตนเอง (Projective Techniques)⁶³ เป็นวิธีการ
 ที่ให้ผู้ถูกประเมินฉายความรู้สึกหรือลักษณะของตนเองไปยังผู้อื่น หรือแม้แต่สิ่งไม่มีชีวิตตาม
 หลักกลวิธีป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) ของ فروยด์⁶⁴ เช่น คนเห็นแก่ตัวมัก
 จะเห็นว่าคนอื่นเห็นแก่ตัว เป็นต้น

โปรเจคทีฟเทคนิคมีเครื่องมือหลายชนิด เช่น การให้เติมประโยคให้สมบูรณ์
 การเล่นเกมตา (สำหรับเด็ก) การต่อเรื่องที่เล่าให้ฟังให้จบ การเล่าเรื่องจากภาพ
 (Thematic Apperception Test or TAT) การอธิบายภาพที่เกิดจากหยดหมึก
 (Rorschach Inkblot Test) ซึ่งผู้ประเมินจะนำเรื่องราวที่ผู้ถูกประเมินฉายออกมา
 พิจารณาตัดสินว่า ผู้ถูกประเมินนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร

ค) การสร้างสถานการณ์ทดสอบ (Situational Tests)⁶⁵ วิธีนี้เห็นวิธีที่
 สร้างขึ้นเพื่อลดความลำเอียงจากผู้ประเมิน (subjective) และเพื่อต้องการทราบบุคลิก
 ภาพที่แท้จริงในชีวิตประจำวันของผู้ถูกประเมิน จากสถานการณ์ในชีวิตจริงหรือที่ใกล้เคียง
 ที่สุด ผู้ประเมินจะต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกประเมินในด้านที่จะสะท้อนบุคลิกภาพที่ต้อง
 การจะวัด เช่น การศึกษาของฮาร์ทฮอร์ และ เมย์ ในเรื่องความซื่อสัตย์ของเด็ก เขาให้
 เศษสตางค์กับเด็กเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เด็กเรียงเป็นรูปต่าง ๆ เมื่อเรียงเสร็จแล้วก็ให้
 เด็กเก็บไว้เอง โดยที่ห้าเครื่องหมายรหัสไว้บนเหรียญเพื่อทราบถึงเหรียญที่ถูกขโมยไป
 และไม่让孩子ทราบถึงการทดสอบด้วย

⁶³ กายจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 216-217. ประพนม
 สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 121-123. และ Moskowitz, General Psychology, pp.371-376. และ Munn, Introduction to Psychology, pp.
 491-495.

⁶⁴ เบ็นกลไกทางจิตใจที่บุคคลใช้เพื่อปกป้องตัวเองให้พ้นจากความวิตกกังวล
 โดยไม่รู้ตัว รายละเอียดใน ประพนม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 123-126.

⁶⁵ ประพนม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 117. และ Munn,
Introduction to Psychology, pp.488-489.

ง) การทดลองในห้องปฏิบัติการ (Experimental Measurements)⁶⁶ เป็น การวัดคุณลักษณะในห้องปฏิบัติการ เช่น การทดลองของ อัลลอร์ท เวอร์นอน และ ลินด์เซย์ เกี่ยวกับค่านิยม เขาได้เลือกเอาค่าจำนวนหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นตัวแทนความ สนใจแต่ละจำพวก เช่น "คอลลาร์" หรือ "ราคา" แทนความสนใจด้านเศรษฐกิจ "ส่วมนต์" หรือ "พระผู้เป็นเจ้าของ" แทนความสนใจทางศาสนา แล้วเขาก็แจกค่าเหล่านี้ให้ เห็นต่าง ๆ บนจอภาพ แล้ววัฏระยะที่ผู้ถูกทดลองแต่ละคนใช้ในการบอกค่าเหล่านั้นได้ถูก ตัดออก การทดลองครั้งนี้เขาพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างเวลาที่ใช้กับความสนใจในแต่ละ ด้าน ผู้ที่ถูกทดลองที่สนใจทางด้านใดจะบอกค่าในด้านนั้นได้เร็วกว่าค่าในด้านอื่น ๆ ที่ตน สนใจน้อยกว่า

วิธีการประเมินผู้อื่นทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ยังมีข้อโต้แย้งอยู่หลายด้าน เช่น เรื่อง ของอัตวิสัยของผู้ประเมิน (subjective) สถานการณ์ในขณะประเมินนั้นคงที่แต่สถานการณ์ ในชีวิตจริงนั้นแปรผันไปได้มากมาย และการประเมินผู้อื่นนี้ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง ใช้กับคนกลุ่มใหญ่ ๆ ไม่ได้

2. การประเมินตนเอง⁶⁷ วิธีนี้เหมาะที่จะใช้วัดคุณลักษณะของคนจำนวนมาก ๆ ในเวลาอันรวดเร็วและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด วิธีนี้นิยมทำขึ้นเป็นแบบสอบถามที่ต้องการ ให้ผู้ถูกประเมิน ประเมินตนเองว่ามีคุณลักษณะแบบใด แบบสอบถามจะบรรจุข้อความค่า ตามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้ถูกประเมินจะเป็นผู้ระบุปฏิบัติการที่เขาฝึกแสดงออก เป็นคำตอบ เช่น

⁶⁶ ประพนอม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 118-119.

⁶⁷ รายละเอียดในภาฏจนา คำสุวรรณ, จิตวิทยาเบื้องต้น, หน้า 216. ประพนอม สโรชมาน, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 113-117. สุชา จันทรเฒ, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 83-86. Moskowitz, General Psychology, pp.367-370. Munn, Introduction to Psychology, pp. 489-491.

คุณสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นง่ายใช้ไหม

ก. ใช่

ข. ไม่ใช่

ค. ไม่แน่ใจ

ซึ่งคำตอบเหล่านี้จะถูกนำมารวมคะแนนและประเมินผลออกมาเป็นบุคลิกภาพของผู้ถูกทดสอบ แบบทดสอบที่มีชื่อเสียง ได้แก่ MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) และ California Psychological Inventory

อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินตนเองนี้ มีจุดอ่อนสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม หมายถึง ค่าถามที่จะใช้วัดลักษณะนิสัยที่ต้องการมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ค่าตอบที่ได้มาตรงกับลักษณะนิสัยที่ต้องการวัดหรือไม่ ประการที่สอง แบบทดสอบบุคลิกภาพนั้น ผู้ตอบมักจะมองว่าเหมือนกับแบบทดสอบเข้าวิทย์ฯ คือ มีข้อที่ถูกและข้อที่ผิด ทำให้เขาพยายามเลือกข้อที่คิดว่าดีที่สุด ถูกที่สุด ไม่ใช่ตอบตามข้อเท็จจริงที่เขาเป็นอยู่

ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการประเมินตนเองในการวัดบุคลิกภาพทางการเมือง เนื่องจากความเหมาะสมดังนี้คือ จำนวนของข้าราชการตำรวจที่จะวัดมีมาก เวลาและค่าใช้จ่ายในการวิจัยมีอยู่จำกัด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะพยายามแก้ไขจุดบกพร่องในเรื่องความตรงของแบบสอบถาม ด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ และแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้ตอบด้วยการชี้แจงให้กระจ่างก่อนที่จะให้ข้าราชการตำรวจทำแบบสอบถามดังกล่าว

บุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นิยามความหมายของบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ให้นัยถึง "กลุ่มของลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย" ดังนั้น ก่อนที่จะอธิบายถึงบุคลิกภาพประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจอุดมการณ์และการปกครองแบบประชาธิปไตยเสียก่อน

ก. อุดมการณ์และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อุดมการณ์ประชาธิปไตยเห็นแนวความคิดทางการเมืองที่พัฒนาต่อเนื่องกันมา ในประวัติศาสตร์อันยาวนาน นับตั้งแต่อริสโตเติล และนักปราชญ์กรีกโบราณอื่น ๆ จนมาถึงลือก รุสโซ เบนแหม และมิลล์⁶⁸ ท่านเหล่านี้ได้วางหลักการใหญ่ ๆ ของประชาธิปไตยไว้และหลักการเหล่านี้ได้ถูกนำไปปฏิบัติ จนกลายเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน⁶⁹ จึงอาจกล่าวได้ว่า อุดมการณ์หรือความคิดประชาธิปไตยเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยดังนี้⁷⁰

1. แนวความคิดที่ว่ามนุษย์มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่ใช้หลักการประจักษ์ประจักษ์แลเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ให้ความสำคัญแก่ความคิดที่แตกต่างกัน มีการแก้ไขข้อขัดข้องด้วยการร่วมกันคิดร่วมกันแสดงความเห็นอย่างเต็มที่เสียก่อนแล้วจึงหาข้อยุติ

2. แนวความคิดที่เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่มีการวางขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของรัฐบาลเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชน เช่น เสรีภาพในทางความคิด ความเชื่อ การนับถือศาสนา การพูด การพิมพ์ การโฆษณา เป็นต้น

⁶⁸ ชัยอนันต์ สุ่มหวดพิช, ประชาธิปไตยสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2523), หน้า 2-15. และวารสาร รูจิกทัศน์, "ทัศนคติทางการเมืองของกรรมกร : ศึกษาเฉพาะกรณีสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย ในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริทัศน์มหาวิทยาลัย ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 30-33.

⁶⁹ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า ก.

⁷⁰ ชัยอนันต์ สุ่มหวดพิช, ประชาธิปไตยสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย, หน้า 15-20.

3. แนวความคิดที่เน้นความเท่าเทียมกันของคน ก่อให้เกิดการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ การให้สิทธิทางการเมืองโดยไม่จำกัด

4. แนวความคิดที่ว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน อำนาจอันชอบธรรมในการปกครองจึงต้องเกิดจากการให้ความยินยอมของประชาชน ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด ซึ่งอาจแสดงความยินยอม (consent) ให้ผู้แทนราษฎรและรัฐบาลใช้อำนาจแทนได้โดยการเลือกตั้ง และมีขั้ยินยอมให้ใช้อำนาจแทนตลอดไป ต้องมีระยะเวลาจำกัดตามที่ประชาชนร่วมกันกำหนดไว้ เช่น 3 ปี 4 ปี หรือ 6 ปี และในช่วงเวลาที่กำหนดนี้ ประชาชนยังมีสิทธิแสดงประชามติ (referendum⁷¹ or plebisite⁷²) เพื่อให้รัฐบาลทราบถึงความต้องการได้ มีสิทธิรวมตัวกันเสนอร่างกฎหมายที่ต้องการได้ (initiative)⁷³ มีสิทธิแสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลต้องให้โอกาสฝ่ายค้าน โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล การควบคุมสื่อมวลชนก็ควรถือหลักการของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามแบบประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ และประชาชนก็ควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็นโต้แย้งคัดค้านหรือแม้กระทั่งถอดถอนรัฐบาลโดยผ่านกระบวนการทางรัฐศาสตร์ไว้ด้วย⁷⁴

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งใช้อำนาจปกครอง (separation of power)⁷⁵ ให้สถาบันทางการเมืองหลายสถาบันรับผิดชอบ และยังมีการจัดความสัมพันธ์ในการใช้อำนาจ

⁷¹ จรูญ สุภาพ, ศัพท์วิชาการทางรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2512), หน้า 85-86.

⁷² สังข์ พิธินัย, ปทานุกรมศัพท์ทางการเมือง (พระนคร : แพร่พิทยา, 2511), หน้า 746.

⁷³ จรูญ สุภาพ, ศัพท์วิชาการทางรัฐศาสตร์, หน้า 51-52.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85-86.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91-92.

เพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลย์ (check and balance)⁷⁶ ซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันมิให้สถาบันหนึ่งสถาบันใดมีอำนาจมากเกินไป

แต่แนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนนี้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ คือ ข้อขัดแย้งระหว่างเสียงส่วนมากกับเสียงส่วนน้อย (majority & minority)⁷⁷ เพราะปวงชนย่อมมีความคิดเห็นและความต้องการที่ไม่สอดคล้องกันในทุกเรื่อง จำเป็นต้องใช้เสียงส่วนใหญ่อัดสิน แต่เสียงส่วนใหญ่อีกต้องมีขอบเขตจำกัด ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของเสียงส่วนน้อย ขอบเขตอำนาจของเสียงส่วนใหญ่นี้จึงมีปัญหามาก

เมื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังกล่าวนั้น การที่จะนำมาใช้ในสังคมใดจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงบุคลิกภาพของประชาชนว่า สอดคล้องกับอุดมการณ์และรูปแบบการปกครองนั้นหรือไม่ นั่นก็หมายความว่าประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นในสังคมใด ประชาชนจะต้องมีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยด้วย

ข. บุคลิกภาพประชาธิปไตย

มีนักวิชาการมากมายที่พยายามอธิบายถึง ลักษณะนิสัย (Traits) ต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นบุคลิกภาพประชาธิปไตย ได้แก่

ชัยอนันต์ สุกทวนิช ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ได้แก่ บุคคลซึ่ง⁷⁸

- มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นของผู้อื่น
วันเสียแต่ว่าจะถูกชักจูงให้คล้อยตามได้ว่าความเห็นนั้นมีเหตุผลควรที่จะเชื่อถือ

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51-52.

⁷⁸ ชัยอนันต์ สุกทวนิช, ประชาธิปไตยสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย.

- เป็นคนที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย
- มีความรับผิดชอบ สุกพันในสิ่งที่เขาได้ตัดสินใจกระทำลงไป
- ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น ศาสนาอื่น เชื้อชาติอื่น
- คิดถึงบุคคลอื่นในฐานะที่คน ๆ นั้นเป็นตัวของเขาเอง ไม่ใช่ไปจัดประเภทให้เขา เช่น ไปเรียกเขาว่า "หัวรุนแรง" หรือ "พวกฝ่ายซ้าย" โดยไม่มีเหตุผล
- มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ มีศรัทธาความหวังต่อชีวิต
- ไม่ยอมก้มหัวให้กับผู้ยิ่งใหญ่ง่าย ๆ แม้ว่าจะยอมรับอำนาจ แต่อำนาจนั้นต้องมีเหตุผลหรือความชอบธรรม

กมล สมิวีเชียร อธิบายถึงบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยไว้ว่า⁷⁹

- เป็นคนหนักแน่นไม่หุบเบา ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ต้องเห็นจริงแจ่มชัดหรือมีหลักฐานที่พิจารณาด้วยเหตุผลรอบคอบแล้ว ไม่เชื่อข่าวลือ การนิมทา และการโฆษณาชวนเชื่อ
- มีทัศนคติต่อคนอื่น ศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์มีดีเลวปนกันไป ไม่มีใครดีทั้งหมดหรือเลวทั้งหมด
- ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะยอมรับความคิดเห็นของส่วนใหญ่ว่า ถ้าคิดเห็นไม่ตรงกันก็ไม่ค้นหุ้่งแต่ใช้เหตุผลโน้มน้าว
- รู้แพ้รู้ชนะ รู้ภัย ร่วมมือกันได้หลังจากที่ขัดแย้งกัน

ทิมพันท์ นาคะตะ ได้ประมวลความคิดเห็นของนักรัฐศาสตร์หลาย ๆ ท่าน⁸⁰ ที่อธิบายถึงบุคลิกภาพประชาธิปไตยไว้ดังนี้⁸¹

⁷⁹กมล สมิวีเชียร, "ประชาธิปไตยในจิตใจ" ใน พระราชทานเพลิงศพวีรชน ณ เมรุท้องสนามหลวง 14 ตุลาคม 2517 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 32-40.

⁸⁰Dahl, Almond, Verba, Lasswell, McClosky, etc.

⁸¹ทิมพันท์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ," วารสารธรรมศาสตร์ 3 (กุมภาพันธ์ 2517) : 16-18.

- มีจิตใจสัมพันธ์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความต้องการระบอบประชาธิปไตยมากกว่าแบบอื่น

- ยึดมั่นในความสำเร็จและศักดิ์ศรีของบุคคล เชื่อในความเสมอภาคของบุคคล รวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- เคารพในกติกาของประชาธิปไตย เช่น ยอมรับเสียงข้างมาก
- สนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
- สำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน
- มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น
- รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและทางสร้างสรรค์
- ต้องไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ อธิบายว่า คนที่มีลักษณะประชาธิปไตยจะต้องมี⁸²

- ความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์
- ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและกล้าแสดงความคิดเห็น
- รู้จักขอบเขตของหน้าที่และสิทธิเสรีภาพ
- คิดว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy)
- ให้ความสำคัญอย่างมากแก่เสรีภาพ

คาร์ล สรบุลลักษณะนิสัยของบุคลิกภาพประชาธิปไตยไว้ดังนี้⁸³

- เป็นบุคคลที่ยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง
- เป็นบุคคลที่ศรัทธาในคุณค่าของผู้อื่น

⁸²ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพริษา, 2527), หน้า 124-125.

⁸³Robert A. Dahl, Modern Political Analysis (New Delhi : Prentice-Hall of India (Private) Ltd., 1963), p.91.

- เป็นบุคคลที่ยึดมั่นในอิสระเสรีภาพของปัจเจกชน ไม่ไว้ใจอำนาจเด็ดขาด ไม่ต้องการมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น และไม่ยอมจำนนอำนาจ
- เป็นบุคคลที่มีจิตกว้างพร้อมรับความแตกต่างในความคิดเห็น และเรื่องอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ศาสนา อุดมการณ์ เป็นต้น
- เป็นบุคคลที่พร้อมจะร่วมมือมากกว่าผูกขาด

เลน มีความเห็นว่า คุณสมบัติของมนุษย์ที่ช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดีนั้นมีลักษณะดังนี้⁸⁴

- เชื่อในเรื่องความร่วมมือพล ๆ กับการแข่งขัน คือ เมื่อมีการแข่งขันกันจนรู้แพ้รู้ชนะแล้ว ก็พร้อมจะร่วมมือกันได้ มิใช่แตกแยกกัน โดยเฉพาะการแข่งขันทางการเมือง
- มีจิตใจอ่อนโยน ยอมผ่อนปรน ไม่ก้าวร้าว
- มีจิตใจเปิดกว้าง พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น
- ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองอย่างครบถ้วน
- มีความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์กฎระเบียบของสังคม
- มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา

อัลมอนด์ กับ เวอร์บา อธิบายว่า ลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นประชาธิปไตย ได้แก่⁸⁵

- เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการควบคุมรัฐบาลได้
- เป็นบุคคลที่มีนิสัยชอบสังคมไม่เก็บตัว

⁸⁴Lane, Political Man, pp.57-61.

⁸⁵Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston : Little and Company, 1965), pp.261-262.

- เป็นบุคคลที่มีความกรุณาเพื่อนแท้
- เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจคนอื่น

อีเบนส์ไตน์ บุคลิกภาพประชาธิปไตยหมายถึง ลักษณะที่บุคคลสามารถกำหนดชีวิตของตนเอง มีความมั่นคงภายในตัวเอง มีความรับผิดชอบ ตัดสินใจด้วยตัวเอง ไม่ตำหนิคนอื่นเมื่อเขาตัดสินใจผิดพลาด เน้นการทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าทำงานตามผู้นำคนเดียว มีทัศนคติว่าสตรีมีสถานภาพเท่าเทียมบุรุษ รักเพื่อนมนุษย์ ทรรับสิ่งที่แตกต่างจากตนเองได้ เช่น ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว ฐานะทางสังคม หรือความคิดเห็นต่าง ๆ ได้ แสดงความสามารถที่จะร่วมมือ หรือแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ กับผู้อื่น สามารถระบายความก้าวร้าวอันเป็นผลจากความคับข้องใจไปในทางวิจารณ์เพื่อการสร้างสรรค์⁸⁶

มาสโลว์ บุคลิกภาพประชาธิปไตยคือโครงสร้างของลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นประชาธิปไตยดังนี้ "เป็นมิตรกับคนทุกชั้น ทุกสถานะทางการศึกษา ทุกลัทธิการเมือง ทุกสีผิว และทุกเชื้อชาติ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้"⁸⁷

คาร์ลีน อธิบายจิตใจประชาธิปไตย 4 ประการ คือ⁸⁸

- ความรู้สึกว่สิ่งต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลง
- ความเชื่อว่าปัจเจกชนเป็นหน่วยหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ

⁸⁶William Ebenstien, Today's ISMS (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1970), pp.179-187.

⁸⁷A. H. Maslow, Motivation and Personality (New York : Harper & Brothers, Publishers, 1954), pp.219-220.

⁸⁸Jule Karlin, Man's Behavior : An Introduction to Social Sciences (New York : The Macmillan Company, 1967), pp.464-473.

- ความเชื่อว่าอำนาจของคู่มือครองไม่มีเสถียรภาพตลอดกาล
- ความเชื่อมั่นในเหตุผล

คำอธิบายของนักวิชาการดังกล่าวนี้ อาจจะสรุปลักษณะนิสัย (Traits) ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนี้

1. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับหลักความเคารพในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้สติปัญญาและเหตุผลร่วมกันได้

- ความเชื่อมั่นในตนเองและการเคารพตนเอง
- ความใจกว้าง รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย
- ความเคารพในเหตุผลและความจริงที่ประจักษ์
- การมองโลกในแง่ดี และมีศรัทธาต่อชีวิต

2. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับหลักความรักอิสระภาพและเสรีภาพ

- ความเคารพในเสรีภาพของผู้อื่น
- ความหวงแหนในอิสระเสรีของตน

3. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับหลักเสมอภาคและภราดรภาพ

- ความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคล
- ความกรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนที่อ่อน

4. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน

- ความเคารพในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
- ความตื่นตัวในกิจการของส่วนรวม
- ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและหน้าที่พลเมือง

ค. ลักษณะนิสัยและการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่ประกอบขึ้นเป็นบุคลิกภาพแบบ

ประชาธิปไตย

ลักษณะนิสัยเชื่อมั่นในตนเองและเคารพตนเอง แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง
- กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง
- ฟังตนเอง กำหนดโชคชะตาชีวิตของตนเองได้
- การรับผิดชอบในการกระทำของตน
- ไม่เชื่อการจูงใจ การโฆษณาชวนเชื่อและข่าวลือ

ลักษณะนิสัยใจกว้าง รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ยอมรับความคิดเห็นหรืออุดมการณ์ที่ต่างจากตน
- ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีเหตุผล
- ให้อภัยในความผิดพลาดที่ไม่เจตนาของผู้อื่น
- อดทนต่อความขัดแย้ง ประนีประนอม ไม่ก้าวร้าว

ลักษณะนิสัยเคารพในเหตุผลและความเป็นจริงที่ประจักษ์ แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- นิยมการตกลงร่วมกันด้วยเหตุผล
- โน้มน้าวผู้อื่นให้สนับสนุนตนด้วยเหตุผล
- ใช้เหตุผลและความจริงในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ลักษณะนิสัยของการมองโลกในแง่ดีและมีศรัทธาต่อชีวิต แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ใ่ว่างใจผู้อื่น
- มีความหวังในชีวิต
- ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

ลักษณะนิสัยที่มีความเคารพในเสรีภาพของผู้อื่น แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นแม้จะต่างจากตน
- เคารพในสิทธิของเสียงส่วนน้อยไม่ใช้เสียงส่วนใหญ่อัดบังคับ

ลักษณะนิสัยห่วงแทนในอิสระเสรีของตน แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่ใ่วางใจในการใช้อำนาจเผด็จการ
- ไม่ยอมจำนนต่ออำนาจไม่เป็นธรรม
- ปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนมิให้ใครละเมิด

ลักษณะนิสัยเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคล แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

ชั้นต้น

- ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ภาษา สีผิว ศาสนา เพศ ไม่แบ่ง

- ไม่ต้องการมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น
- ไม่ยอมตนให้ผู้อื่นดูถูกเหยียดหยาม

ลักษณะนิสัย กรุณา เอื้อเฟื้อ เคื้อแก่ จันทน์อง แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- สนใจในความต้องการของผู้อื่น
- ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาประสบความทุกข์ยาก
- ไม่เห็นแก่ตัว

ลักษณะนิสัยเคารพในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย แสดงออกมาเป็น
การตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ยอมรับมติของเสียงข้างมาก ไม่วิพากษ์วิจารณ์ตักนั้ภายหลังการประชุม
เสร็จสิ้นแล้ว
- ยอมรับอำนาจอันชอบธรรม
- ชอบร่วมมือมากกว่าผูกขาด

ลักษณะนิสัยต้นตัวในกิจการของส่วนรวม แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่
เป็นนิสัย ดังนี้

- สนใจในกิจกรรมของส่วนรวม
- เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม
- รู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพควบคุมผู้ปกครองได้
- กล้าวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือกฎเกณฑ์ของสังคม อย่างมีเหตุผลในการ
สร้างสรรค์

ลักษณะนิสัยรับผิดชอบในหน้าที่การงานและหน้าที่พลเมือง แสดงออกมาเป็น
การตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ถูกหนักในสิ่งที่กระทำลงไป ไม่ทอดทิ้ง
- เพียรพยายามหาหน้าที่ให้ดีที่สุด
- ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
- เสียสละเพื่อส่วนรวม

บุคลิกภาพทางการเมืองแบบอำนาจนิยม

การทำความเข้าใจบุคลิกภาพทางการเมืองแบบอำนาจนิยม ก็เช่นเดียวกับการทำความเข้าใจบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ ต้องทำความเข้าใจถึงอุดมการณ์ และการปกครองแบบเผด็จการเสียก่อน

ก. อุดมการณ์และการปกครองระบอบเผด็จการ

เผด็จการเป็นแนวความคิดและรูปแบบการปกครองที่ตรงกันข้ามกับประชาธิปไตย แต่เผด็จการก็ได้มีการพัฒนาต่อเนื่องกันมา จากอดีตอันยาวนานเช่นเดียวกับประชาธิปไตย จากเผด็จการแบบเก่า (despotism or autocracy) ที่อ้างอำนาจของเพชฌดา หรือเทวสิทธิ์ (divine right) ในสมัยโบราณมาเป็นเผด็จการสมัยใหม่ (authoritarian or totalitarian) ซึ่งใช้อำนาจโดยตรงด้วยการดำเนินการทางจิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการควบคุมแนวโน้มของมนุษยชาติ⁸⁹ เช่นเดียวกับประชาธิปไตย เผด็จการก็มีอุดมการณ์เป็นรากฐานที่ทำให้เกิดรูปการปกครองซึ่งประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่ในโลก ได้รับอิทธิพลของระบอบเผด็จการไปไม่มากนัก⁹⁰ อุดมการณ์เผด็จการทำให้เกิดการปกครองแบบเผด็จการดังนี้⁹¹

⁸⁹ จรูญ สุภาพ, การเมือง (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 68-69.

⁹⁰ จรูญ สุภาพ, ระบอบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย : เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 67.

⁹¹ ชัยอนันต์ สุ่มหวนิช, ลัทธิการเมือง (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2519), หน้า 51-53. และประยงค์ บัตรสมบูรณ์, "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประชาบาล จังหวัดอุบลราชธานี," (วิทยานิพนธ์ปริชญานานาชาติ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 23.

1. แนวความคิดที่ไม่เชื่อมั่น ไม่มีศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้ เหตุผลในการตัดสินใจด้วยตัวเอง ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่ผู้นำเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดียวตัดสินใจทุกท่าทั้งหมดของประเทศ ไม่มีการปรึกษาหารือ ความคิดเห็นของ ประชาชน ผู้นำคุมชะตาชีวิตของประชาชนทั้งหมดที่ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษแก่ตัวเอง และไม่เข้าใจในผลประโยชน์ของตนเอง

2. แนวความคิดที่ไม่เชื่อในอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์ เติ้จการถือว่า เสรีภาพมีความสำคัญน้อยกว่าอำนาจรัฐหรืออำนาจผู้ปกครอง และความมั่นคงทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่รัฐและผู้ปกครองที่ใช้อำนาจมีอำนาจกว้างขวางไม่มีขอบเขตจำกัด ประชาชนไม่จำเป็นจะต้องมีเสรีภาพ เพราะถ้าปล่อยให้ประชาชนมีเสรีภาพจะมีแต่ความสับสนวุ่นวาย ไร้เสถียรภาพ มีแต่หน้าที่ที่จะต้องเชื่อฟังคำสั่งผู้ปกครองเท่านั้น

3. แนวความคิดที่ไม่เห็นความสำคัญของความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันจะมี ไม่ได้ มีคนที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งควรจะเป็นผู้ปกครอง ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครอง ที่ผู้ปกครองและสมัครพรรคพวกมีสิทธิพิเศษเหนือกว่าประชาชนทั่วไป มีการแบ่งชนชั้น มีอภิสิทธิ์ต่าง ๆ

4. แนวความคิดที่ว่า อำนาจประชาติปไตยเป็นสิ่งที่พระเจ้ามอบให้กับผู้ปกครอง หรือมาจากผู้ปกครองซึ่งเหนือกว่าใคร ๆ ทั้งหมด ผู้ปกครองเท่านั้นที่เข้าใจในความต้ง การของประชาชนได้ดีกว่าตัวประชาชนเอง จะปล่อยให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยไม่ได้ ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่อำนาจเด็ดขาดอยู่กับผู้ปกครองทั้งหมด การสืบทอด อำนาจก็อยู่ในกลุ่มผู้ปกครองด้วยกัน ประชาชนไม่มีสิทธิเลือกผู้ปกครอง ไม่มีสิทธิถอดถอนผู้ ปกครอง ไม่มีสิทธิคัดค้านผู้ปกครอง การคัดค้านถือเป็นการทำลายความสามัคคีและความมั่นคงของประเทศ ผู้ปกครองมีอำนาจทำการปราปรามอย่างเด็ดขาด ประชาชนมีอิทธิพลที่สำคัญ ที่ผู้ปกครองต้องรับฟัง

อุดมการณ์และรูปการปกครองแบบเผด็จการ มีจุดมุ่งหมายที่การรักษาอำนาจและการแสวงหาอำนาจของผู้นำ⁹² ซึ่งจะสัมฤทธิ์ผลได้ในสังคมใด สังคมนั้นจะต้องเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมด้วย

ข. บุคลิกภาพอำนาจนิยม

นักรัฐศาสตร์หลายท่านอธิบายบุคลิกภาพอำนาจนิยมไว้ดังนี้

อดอร์โน และคณะ ได้ทำการวิจัยบุคลิกภาพอำนาจนิยมจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เขาได้อธิบายไว้ว่า บุคลิกภาพอำนาจนิยมมีลักษณะดังนี้⁹³

- นิยมการแก้ปัญหาวางอย่างเด็ดขาด รุนแรง
- ขอมรับ เชื่อฟัง อ่อนน้อม ยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจเหนือตน
- ชอบใช้อำนาจเมื่อมีโอกาส
- ไม่ยอมรับความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของบุคคล
- ไม่ยอมรับการใช้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่นที่ต่างไปจากตน
- เชื่อถือโชคกลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีศาจ
- ยึดมั่นในค่านิยมแบบเดิม
- มองโลกในแง่ร้าย มีแต่ความวุ่นวาย

แชนเฟอร์ด ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า บุคลิกภาพอำนาจนิยมเป็นผลมาจากความพยายามของแต่ละบุคคลที่จะเอาชนะความกลัว ซึ่งเกิดจากความอ่อนแอในตัวของแต่ละ

⁹² หลัศักดิ์ จิระไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 27.

⁹³ T.W. Adorno and others, The Authoritarian Personality (New York : Harper and Brothers, 1950), p.228.

บุคคล และความรู้สึกอันนี้ ได้กลายเป็นความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น ซึ่งมีภาวะจิตใจ
ดังกล่าว จึงไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน โดยถือว่าเป็นความคิดของคนอ่อนแอ
และน่าจะเป็นอันตราย⁹⁴

ทินพันท์ นาคะตะ กล่าวว่า บุคคลที่มีจิตใจเป็นเผด็จการ ได้แก่ บุคคลที่ชอบ
มอบความคิดชอบในทุกอย่างทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ การชอบใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อมยอม
จำนนต่อผู้มีอำนาจ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย การไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล
การไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น ในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขา และการยึดมั่นใน
ค่านิยมแบบเดิม⁹⁵

ชัยอนันต์ สมุทวณิช เชื่อว่าคนที่มีบุคลิกภาพเผด็จการหรืออำนาจนิยม คือ
บุคคลซึ่ง⁹⁶

- ยอมรับอะไรง่าย ๆ ยอมตามสั่งคมอยู่เสมอ โดยไม่มีความคิดเห็นโต้แย้งต่อ
ค่านิยมของสังคม ทั้งนี้เพราะบุคคลประเภทนี้ต้องการการยอมรับจากสังคม ต้องการความ
มั่นคงและไม่สามารถจะประสพกับการที่ตนเองไม่มีความคิดเห็นคัดแยกไปจากคนหมู่มากได้
ในตนเองเดียวกัน ถ้าใครมีความเห็นไม่ตรงกับตน คนก็เห็นเขาไม่ได้เช่นกัน

- มองโลกในแง่ร้าย ไม่มีแรง ไม่ปลอดภัย ไม่น่าอยู่ ไม่มีอะไรแน่นอน เต็ม
ไปด้วยความหลอกลวง จึงต้องหันหน้าเข้าหังบุคคลหรือสิ่งของเขาไว้ คอยยึดมั่นอย่างงม

⁹⁴Nevitt Sanford, "The Approach of the Authoritarian Personality," in Psychological Personality, ed. J.L. McCary (New York : Logos Press, 1950), p.76.

⁹⁵ทินพันท์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการ
สร้างจิตใจ," หน้า 18.

⁹⁶ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตยสังคมสมัยวิวัตนาการเมืองไทย, หน้า
23-24.

งาม บุคคลประเภทหนึ่งจึงชอบผู้เผด็จการ ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด และมีทัศนคติว่า สิ่งในโลกเราหรือชาติต้องการมากที่สุดคือ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง

- เป็นคนที่เคร่งครัดจนเกินไป ไม่รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ค่อยยอมปรับตัว ไม่ค่อยมีจินตนาการ จะเรียกว่าเป็นพวกอนุรักษนิยมจัดเกินไปก็ได้ ไม่ค่อยมีปฏิกิริยาเท่าไร เป็นพวกทองไม่รู้ร้อน และนิยมคติที่ว่า "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง"

- เป็นผู้นิยมชาติจนเกินไป จนใจแคบต่อเพื่อนร่วมโลกคนอื่น ๆ ที่มีเชื้อชาติ ภาษาต่างไปจากตน คนที่มีเชื้อชาติคนละอย่างกับตน หรือมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน มักจะดูถูกมองเป็นคนประหลาด น่ากลัว น่าอันตราย และชอบประทุพตราให้คนอื่นว่าเป็นโง่ง เป็นนี่ เช่น "ไอ้คนชาติมันขี้เกียจ" หรือ "ไอ้พวกมันมันหัวรุนแรง" เป็นต้น

ทั้งหมดนี้พอจะสรุปได้ว่า บุคลิกภาพอำนาจนิยมประกอบด้วยลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และรูปการปกครองเผด็จการดังนี้คือ

1. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับความไม่เชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ แต่ศรัทธาในผู้นำที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาทั้งหมดให้ประชาชนได้

- ความเชื่อมั่นในผู้นำ ไม่เคารพตนเอง

- ใจแคบ ไม่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

- เชื่อก็ือสิ่งที่ยังมลาย เช่น ไสยศาสตร์ พหุผลิตติ อย่างไรก็ตามเหตุผล

- มองโลกในแง่ร้าย ไม่หวังอะไรในชีวิต

2. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับความไม่เชื่อในอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์

- ไม่เชื่อในเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

- นิยมการใช้อำนาจมากกว่ารักในเสรีภาพของตน

3. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของบุคคล ไม่เชื่อว่าความเสมอภาคจะเป็นไปได้

- ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล
- ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

4. ลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องอำนาจฉันทิไถยใช้โดยผู้นำเท่านั้น

- เคารพในการชี้ขาดของผู้มีอำนาจมากกว่าการตกลงร่วมกัน
- ไม่ตื่นตัวในกิจการของส่วนรวม
- ไม่รับผิดชอบในหน้าที่ ทั่วไปตามที่ถูกกำหนดให้

ง. ลักษณะนิสัยและการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่ประกอบขึ้นเป็นบุคลิกภาพอำนาจนิยม

ลักษณะนิสัยเชื่อมั่นในผู้นำ ไม่เคารพตนเอง แสดงออกมาเป็นการตอบสนอง
เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ยอมตามสั่งคนเสมอ
- ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอะไรที่ขัดกับสั่งคน
- หวังพึ่งผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ปกครองหรือหวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคลาง
- กลัวเสียหน้า รักษาหน้า
- หูเบา เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ไตร่ตรองด้วยเหตุผล

ลักษณะนิสัยใจแคบ ไม่มีน้ำใจนักกีฬา แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็น
นิสัย ดังนี้

- ไม่ยอมรับความคิดเห็นหรืออุดมการณ์ที่ต่างไปจากตน
- ไม่ชอบการโต้แย้งวิพากษ์วิจารณ์

- ลงโทษผู้กระทำผิดพลาคแม้จะไม่มีเจตนา
- แก้ไขปัญหาด้วยความรุนแรง ไม่ประนีประนอม

ลักษณะนิสัยเชื่อในสิ่งที่มองจายไร้เหตุผล แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็น
นิสัย ดังนี้

- เชื่อถือตัวบุคคลที่มีอำนาจมากกว่าเหตุผลของทุกคน
- ไม่นิยมการโน้มน้าวด้วยเหตุผลถือว่าเป็นการเสียเวลา
- หวังพึ่งโชคชะตา ฟ้าลิขิต โดยไม่คิดแก้ปัญหา

ลักษณะนิสัยมองโลกในแง่ร้าย ไม่หวังอะไรในชีวิต แสดงออกมาเป็นการตอบ
สนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่ไว้ใจคนอื่น ๆ
- ไม่มีความหวังอะไรในชีวิต ปลดโยให้เป็นที่ไปตามกรรมบรรดาล
- ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
- เคร่งครัดในประเพณีเดิมไม่ยอมปรับตัว

ลักษณะนิสัยไม่เชื่อในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่
เป็นนิสัย ดังนี้

- ชอบอำนาจเด็ดขาด
- หอมจ้านต่ออำนาจเหนือกว่า
- ชอบให้ผู้ปกครองกำหนดกฎเกณฑ์ทุกสิ่งให้

ลักษณะนิสัยไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล แสดงออกมาเป็นการตอบ
สนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ถือว่าชนชาติตนเหนือกว่าชนชาติอื่น ชอบระบบอาวุโส

- ใช้อำนาจข่มขู่คนอื่นเมื่อมีโอกาส
- อ่อนแอต่อผู้มีอำนาจ ชอบรับใช้ผู้มีอำนาจ

ลักษณะนิสัยไม่เอื้อเพื่อเพื่อน แต่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- สนใจแต่ความต้องการของตนเอง
- ชอบชีวิตแยกตัวใครตัวมัน
- เห็นแก่ตัว

ลักษณะนิสัยเคารพในเกียรติศักดิ์ของผู้มีอำนาจมากกว่าการตกลงร่วมกัน แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่สนใจมติของที่ประชุมที่ตนไม่เห็นด้วย จะวิพากษ์วิจารณ์เมื่อมีโอกาส
- ยอมรับอำนาจเหนือกว่าโดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม ถือถือว่าอำนาจคือ

ธรรม

- ชอบการผูกขาด ไม่ชอบความร่วมมือ

ลักษณะนิสัยไม่ตื่นตัวในกิจการของสังคมส่วนรวม แสดงออกมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย ดังนี้

- ไม่สนใจในกิจการของส่วนรวม จะสนใจก็ต่อเมื่อถูกบังคับไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม จะสนใจก็ต่อเมื่อถูกระดม
- รู้สึกว่าตนเองไม่มีประสิทธิภาพที่จะไปต่อรองกับผู้บริหาร
- ไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือกฎเกณฑ์ของสังคม หรือถ้าวิจารณ์ก็วิจารณ์อย่างไร้เหตุผล

ลักษณะนิสัยไม่รับผิดชอบในหน้าที่ ทั่วไปตามที่ถูกกำหนดให้ แสดงออกมาเป็น
 นิสัยในการตอบสนอง ดังนี้

- ไม่ผูกพันในหน้าที่การงานที่ท่า
- ทำงานตามที่ได้รับคำสั่งเท่านั้น
- ไม่สนใจกฎเกณฑ์ที่ไม่มีอำนาจบังคับ
- ไม่เสียสละเพื่อส่วนรวม

ประเภทของบุคลิกภาพทางการเมืองทั้ง 2 ดังกล่าว เป็นการพิจารณาจากความ
 สอดคล้องต่องัน ระหว่างอุดมการณ์และรูปแบบการปกครอง กับลักษณะนิสัยที่เอื้ออำนวยซึ่ง
 กันและกัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยและการตอบสนองที่เป็นนิสัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น
 เป็นเพียงการศึกษารวมจากคำอธิบายของนักวิชาการ ซึ่งยังต้องนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้
 การยืนยันอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงจะนำไปสร้างแบบสอบถามต่อไป

ส่วนที่สอง : การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการ
 ทางการเมือง และมีความจำเป็นสำหรับการเมืองเกือบทุกระยะ เนื่องจากรูปแบบของการ
 มีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (demand) และการสนับสนุน
 (support) จะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการดำรงอยู่ของระบบการเมือง-หรือทำให้ระบบการ
 เมืองอยู่ในสภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็ไม่สามารถ
 ดำรงอยู่ได้⁹⁷

---

⁹⁷David Easton, A Framework for Political Analysis
 (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1965), pp.112-
 117.

ระบอบการเมืองไทยได้ยึดหลักความคิดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่ง หน้าที่และบทบาทหลักของพลเมืองก็คือ ส่วนที่ป้อนเข้าสู่ตัวระบบ ด้วยการเรียกร้องสิ่งที่มีคุณค่าและการให้ความสนับสนุนแก่อำนาจหน้าที่ของระบอบการเมืองไทยในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่านั้น บทบาทและหน้าที่หลักดังกล่าวนี้โดยสรุปได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยมีโครงสร้างเน้นประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม (Participative Democracy)⁹⁸

ในส่วนนี้ จะได้กล่าวถึงความหมาย รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละบุคคล ไมรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner)⁹⁹ ได้สำรวจและรวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ได้ให้ไว้ โดยแบ่งออกเป็น 10 ความหมาย

1. การกระทำที่สนับสนุน หรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการ

⁹⁸ หรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารการเมืองของคนไทย (กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 25.

⁹⁹ Myron Weiner, "Political Participation, Crisis of the Political Process," in Crisis and Sequences in Political Development, eds. Leonard Binder and others (Princeton : Princeton University Press, 1971), pp.161-163.

2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบหรืออิทธิพล (Influence) ต่อการดำเนินงานของรัฐบาล
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง (Legitimate)
4. การให้มีตัวแทน (Representation) เพื่อเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง
5. การละวางหรือแยกตนเองออกจากการเมือง (Alienation) เนื่องจากเห็นว่าแม้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น ซึ่งแตกต่างจากความเฉื่อยชาหรือเมินเฉยทางการเมือง (Apathy) ที่เป็นการขาดความสนใจทางการเมืองโดยสิ้นเชิง และไม่กระทำการใด ๆ ทางการเมืองเลย
6. ความกระตือรือร้น (Active) ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมือง หรือเป็นผู้ที่ชอมกระทำกิจกรรมทางการเมือง (Activists)
7. การกระทำที่ "ต่อเนื่องอย่างคงที่" (Persistence Continue) ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่มีความเป็นสถาบัน (Institutionalised) และมีการจัดตั้ง หรืออาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น การก่อการจลาจล
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง หรือมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ (Public Policies) หรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของทางราชการ (Bureaucratic actions)
9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ (National Politics)
10. การกระทำที่มีลักษณะเป็น "การกระทำทางการเมือง" (A Political Act)

จากความหมายทั้ง 10 ประการดังกล่าว ไวนเนอร์ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง "การปฏิบัติการโดยสมัครใจใด ๆ (any voluntary actions) ที่ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดองค์การหรือไม่ จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีจุดมุ่ง

หมายที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และ การเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและระดับชาติ"¹⁰⁰

นอร์แมน ไนย์ และซิดนีย์ เวอร์บา ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า จะต้องเป็นกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล เป็นเรื่องของการกระทำกิจกรรมทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้า สภาหรือก่อตั้งพรรคการเมือง หรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองกลุ่มอื่น ๆ สิทธิที่จะ อุดหนุนต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด การชุมนุม และการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรม ซึ่งมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาล ทั้งในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือการเลือก การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งเป็นการเข้ามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยกระทำ กิจกรรม¹⁰¹ จากนิยามดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นเรื่องการเข้ามามีส่วนทางการเมืองของ บุคคลในกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องตามกฎหมายเป็นสำคัญ โดยมีจุดหมายสุดท้ายก็คือ ให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ทั้งเป็นการสอดคล้องกับกิจกรรมทางการเมือง ในระบบการเมืองประชาธิปไตยเช่นกัน

เลสเตอร์ มิลแบรท และ เอ็ม แอล โทแอล ได้ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างกว้าง ๆ และครอบคลุมว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของ ประชาชนแต่ละคนที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันหรือยอมรับสัมพันธภาพต่อรัฐบาลและการเมือง ซึ่ง ไม่เพียงแต่รวมบทบาทอันแข็งขันในการสร้างอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามต้อง การเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับสัมพันธภาพในเชิงพิธีการด้วย ผู้ที่ยอมรับ รัฐบาลก็จะแสดงออกโดยการปรับพฤติกรรมตนเองตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามก่ออิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขใหม่ การมีส่วนร่วม

¹⁰⁰Ibid.

¹⁰¹Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in The Handbook of Political Science Volume 4, eds. Fred I. Greenstein and N.W. Polsby (Reading , Massachusetts : Addison Wesley, 1975), pp.2-3.

ทางการเมืองจึงมีทั้งที่เป็นการต่อต้าน เช่น เดินขบวนประท้วง ก่อการจลาจล และทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียดิน เกณฑ์ทหาร เป็นต้น¹⁰²

ส่วน อินดิกัน และ โคมิงเก้ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง "กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นไปได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ รวมทั้งการเลือกตั้งการร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วงและการใช้กำลังรุนแรง"¹⁰³

นอกจากนั้น อินดิกัน และ โจน เอ็ม เนลสัน ได้เสนอผลงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา และได้ให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า "เป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละคนที่มีความมุ่งหมายเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล"¹⁰⁴ โดย อินดิกัน ได้พิจารณาแง่มุมที่สำคัญของนิยามนี้และกำหนดขอบเขตความหมายชัดเจนขึ้นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นหมายถึงเฉพาะการกระทำ ไม่รวมถึงทัศนคติ เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดา ไม่ใช่ชนักการเมืองอาชีพ

¹⁰²Lester W. Milbrath and M.L. Goel, Political Participation : How and Why People get Involved in Politics (Chicago : Rand McNally, 1977), p.2.

¹⁰³Samuel P. Huntington and George I. Dominguez, "Political Development," in The Handbook of Political Science Volume 3, eds. Fred I. Greenstein and N. W. Polsby (Reading, Massachusetts : Addison Wesley, 1975), p.33.

¹⁰⁴Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice : Political Participation in Developing Countries (Cambridge : Harvard University Press, 1976), p.4.

(Political Professional) ดังเช่น ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดา นั้น จะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องกัน (Intermittent) เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา (Part-time) และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่จำกัดในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสำเร็จผลหรือไม่ ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปได้ด้วยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้¹⁰⁵

McClosky¹⁰⁶ ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อที่จะเลือกผู้นำของตน และเพื่อกำหนดนโยบายของรัฐ การกระทำนั้นอาจจะกระทำโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ตลอดจน ทั้งนี้ผู้กระทำอาจจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (เพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่างพร้อม ๆ กัน) คือ

- การไปให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
- การแสวงหาความรู้ทางการเมือง
- การพูดคุ้ย อภิปรายเกี่ยวกับการเมือง
- การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง
- การช่วยเหลือทางการเงินแก่นักการเมือง
- การติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ฯลฯ

¹⁰⁵ Ibid., pp.4-7.

¹⁰⁶ Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Science Volume 12 (1968) : 252-253.

จรรยา สุภาพ นักรัฐศาสตร์ไทยผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมนี้ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการกำหนดนโยบายการตัดสินใจ และกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลในทางการเมือง หรือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในคณะรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง¹⁰⁷

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้พยายามจัดรูปแบบหรือประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 1950 วูดเวิร์ค และ โรเปอร์ ได้เริ่มต้นทำการจำแนกกิจกรรมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกสภาสามัญนิติบัญญัติ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นประเภทต่าง ๆ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพล การติดต่อกับสมาชิกสภาสามัญนิติบัญญัติ การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง และการสนทนาทางการเมือง¹⁰⁸

โรเบิร์ตส์ ได้แบ่งกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 2 แบบ แบบแรกเป็นกิจกรรมโดยสมัครใจและเป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ขบวนการต่าง ๆ พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง เป็นต้น ส่วนแบบที่สอง

¹⁰⁷John P. Robinson, Jerrold G. Rusk and Kendra B. Head, Measures of Political Attitudes (Ann Arbor; Michigan : The Institute for Social Research, The University of Michigan, 1968) : 423-424.

¹⁰⁸Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (London : Longman, 1971), p.145.

เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่การอภิปรายทางการเมืองหรือการร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกลุ่มการเมือง¹⁰⁹

แคมป์เบล และคณะ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเท่านั้น โดยแยกเป็นการลงคะแนนเสียง การสนับสนุนและช่วยเหลือด้านการเงินในการรณรงค์หาเสียง และการไปร่วมชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเป็นภารกิจดวงแคบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹¹⁰

ไนย์ และ เวอร์บา¹¹¹ และเวลช์¹¹² ได้ให้ความหมายของกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะที่กว้างและชัดเจนขึ้น โดยแบ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในรอบประชาธิปไตย และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำนาน เนื่องจากเป็นสิ่งที่แสดงถึงความนิยมสนับสนุนของประชาชน อย่างไรก็ตาม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องการความริเริ่มหรือแรงจูงใจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในการวิจัยเชิงวิชาการแล้ว ถือว่าการลงคะแนนเสียง

¹⁰⁹ จรูญ สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 333.

¹¹⁰ Roginon, Rusk and Head, Measures of Political Attitudes, p.433.

¹¹¹ Nie and Verba, "Political Participation," pp.553-556.

¹¹² Susan Welch, "Dimensions of Political Participation in a Canadian Sample," Canadian Journal Political Science (December, 1975) : 276.

เลือกตั้งเป็นรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด และสามารถวัดค่าของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความเที่ยงมากที่สุด¹¹³

2. การรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเท่ากับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากทำให้ประชาชนสามารถเพิ่มสิทธิพลต่อผู้นำได้โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความริเริ่มมาก่อนการลงคะแนนเสียง นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีที่สามารถสื่อข่าวสารหรือบ่งบอกเกี่ยวกับความขึ้นชอมของประชาชนได้มากกว่า เพราะประชาชนที่ร่วมรณรงค์หาเสียงจะสามารถมีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงนี้ได้แก่การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียง การทำงานอย่างแข็งขันเพื่อพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง และการเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมือง

3. การติดต่อขันต้นของประชาชน เป็นการติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาลโดยลำพังตนเอง และเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาเป้าหมาย และเนื้อหาสาระในการเข้ามีส่วนร่วมของบุคคลได้เอง จึงสามารถคาดหวังในผลประโยชน์ได้มาก แต่ในด้านอิทธิพลที่มีต่อรัฐบาลนั้นมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเป็นการกระทำของคนจำนวนน้อย กิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้งโดยตรงกับบุคคลอื่น ๆ และต้องการความคิดริเริ่มค่อนข้างมาก กิจกรรมในรูปแบบนี้ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหรือปัญหาส่วนรวม เพื่อร้องเรียนให้มีการแก้ไขปรับปรุงจากรัฐ

4. การร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างขององค์การหรือกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคม เป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำร่วมกัน ซึ่งอาจกระทำร่วมกันในกิจกรรมภายในขององค์การที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในเวลาใดและจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพล

¹¹³พรศักดิ์ ค่องแก้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์ 17 (มกราคม-มีนาคม 2523), หน้า 80.

ต่อรัฐบาลมาก เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้
อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่ร่วมมือกันต้องการความริเริ่มบ้าง

ส่วนมิลแบรท และ โกลด์ ได้ศึกษาจากผลงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง และได้จัดแยกประเภทหรือรูปแบบในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนไว้ 6 รูปแบบด้วยกันคือ¹¹⁴

1. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่
สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง
แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติแบบต่าง ๆ (Patriotic Acts) เช่น
การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และการสนับสนุนประเทศให้ทำสงคราม แม้ตนเองจะไม่
เห็นด้วย จึงกล่าวได้ว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึง
ความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าว
คือบุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น จะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดี
มากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป
การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสืบข่าวสาร และแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรม
ทางการเมืองอื่น ๆ ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง
ในรูปแบบอื่นก็ได้ ในทางกลับกัน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบ
กิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้ อย่างไรก็ตาม การลง
คะแนนเสียงนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากสามารถกำหนดความเห็นไปของรัฐบาลหรือ
การปกครองได้ทันทีทันใด¹¹⁵

¹¹⁴Milbrath and Goel, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics, pp.12-19.

¹¹⁵พรศักดิ์ ก่องแก้ว, วารสารสังคมศาสตร์, หน้า 81.

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง และการร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวนี้เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ มิลแบรท พบว่า ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักมีมาก ในสหรัฐอเมริกาเมื่อเพียงร้อยละ 14 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ต้องอาศัยความตื่นตัวและสนใจอย่างแท้จริง จัดเป็นพวกที่ชั้นเวทีต่อสู้ทางการเมือง (Gladiator) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดู (Spectators) คอยตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทในชุมชนจึงนับเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตาม ผู้มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง ในแง่ที่มีความเกี่ยวข้อง ในพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าว

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contacting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษี โรงเรียน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม ฯลฯ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวเกือบจะไม่ให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง ดังที่ เวอร์บา และไนย์ เรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมทาง

การเมืองแบบคัมแคม (Parochial Participation) หรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง (Particularized contacting)¹¹⁶

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ได้แก่ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนน หรือการก่อจลาจลในกรณีที่เป็นเพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วง รัฐบาลและการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมือง เมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อยู่อาศัย การให้ความสนใจกับทางราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวมักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้ จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมการประท้วง

การจำแนกพฤติกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น นอกจากจะจัดแบ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวแล้ว ยังสามารถจัดลำดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อแสดงระดับของพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปได้ด้วย ความแตกต่างทางด้านภูมิหลังหรือปัจจัยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและ

¹¹⁶Sidney Verba and Norman H. Nie, Participation in America Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row, 1972), pp.26-44.

สังคมของบุคคลย่อมมีส่วนกำหนดให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในรูปแบบและปริมาณของกิจกรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

มิลแบรท ได้จัดเรียงลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปมาก 14 รายการดังนี้¹¹⁷

1. การที่บุคคลสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางการเมือง
2. การที่บุคคลลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. การที่บุคคลริเริ่มการอภิปรายถกเถียงทางการเมือง
4. การที่บุคคลพยายามพูดจาชักชวนให้ผู้อื่นไปออกเสียงเลือกตั้ง
5. การที่บุคคลคิดเครื่องหมายหรือแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียง
6. การที่บุคคลติดต่อเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง
7. การที่บุคคลช่วยเหลือทางการเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. การที่บุคคลเข้าร่วมในการประชุมทางการเมือง
9. การที่บุคคลสละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
10. การที่บุคคลเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง
11. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการกลางของพรรคการเมือง
12. การที่บุคคลช่วยหาทุนให้พรรคการเมือง
13. การที่บุคคลเป็นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง
14. การที่บุคคลได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งของรัฐและของพรรคการเมือง

มิลแบรท ยังได้พบว่า มีประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน กล่าวคือ ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง ช่วยหาเสียงเลือกตั้งและเข้าร่วมประชุมสังสรรค์ทางการเมืองมีเพียงร้อยละ 4-5 ผู้ที่บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งประมาณร้อยละ 10 ผู้ที่ติดต่อกับนักการเมืองด้านใด

¹¹⁷Milbrath, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics, p.18.

ด้านหนึ่ง ร้อยละ 13 ผู้ช่วยคิดโปรสแตอ์ในการหาเสียงร้อยละ 15 ผู้ที่หุคจากชักชวนผู้อื่นให้
ไปลงคะแนนแก่ผู้ที่ตนสนับสนุนมีร้อยละ 25-30 และผู้ที่สนใจและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
ประมาณร้อยละ 40-70¹¹⁸

นอกจากนั้น มิลแบรท และโกอัล ยังได้จัดประเภทของบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทาง
การเมือง ตามระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมรูปแบบดังกล่าว ออก
เป็น 3 ประเภท¹¹⁹ ได้แก่

1. ผู้ที่แยกตัวเอง หรือ Apathetic หมายถึง บุคคลที่ถอนตัวออกไปจาก
กระบวนการทางการเมือง ซึ่งในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา มี
ถึง 1 ใน 3

2. ผู้เฝ้ามอง หรือ Spectator หมายถึง บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
ในระดับต่ำ ในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาคิดว่ามีบุคคล
ประเภทนี้อยู่ถึงร้อยละ 60

3. ผู้ต่อสู้ในเวที หรือ Gladiator หมายถึง บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองอย่างแข็งขัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5-7 ของประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐฯ

ส่วน ฅรงค์ ลินส์วึค ได้จัดระดับต่าง ๆ ที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองในระบอบประชาธิปไตยจากน้อยไปหามากดังนี้¹²⁰

1. ไม่ไปลงคะแนนเสียง ไม่รู้ความเป็นไถทางการเมืองเลย
2. ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

¹¹⁸ Ibid, p.21.

¹¹⁹ Ibid, p.11.

¹²⁰ ฅรงค์ ลินส์วึค, จิตวิทยาการเมือง, หน้า 110.

3. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น อ่านหนังสือพิมพ์หรือคู่มือทัศนในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ตกเตียงปัญหาทางการเมือง ตัดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง
4. ช่วยในการโฆษณาหาเสียง เช่น ช่วยแจกใบปลิว ช่วยวางแผนเลือกตั้ง
5. สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น
6. เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากนี้ แคมป์เบล และคนอื่น ๆ ยังได้เสนอแบบการวัดหรือดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Index of Political Participation) โดยแบ่งระดับกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ระดับคือ¹²¹

1. ระดับสูง ได้แก่ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นด้วย
2. ระดับกลาง ได้แก่ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น
3. ระดับต่ำ ได้แก่ ไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง แต่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ บ้าง

จากที่กล่าวถึงพฤติกรรมรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อความเหมาะสมการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 3 รูปแบบ ดังตารางที่ 2.1

¹²¹Robinson, Rush and Hend, Measures of Political Attitudes, p.433.

ตารางที่ 2.1 : รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบ	กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
1) ความสำนึกและความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1. ร่วมประชุมคัดค้านและไม่ยอมรับกฎหมาย หรือการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม 2. ฟังคำปราศรัยของนักการเมือง 3. ร่วมฟังการอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่างๆ 4. ร่วมแสดงพลัง ความเห็น สัมภาษณ์ หรือคัดค้านถึงประเด็นปัญหาสังคมหรือการเมือง
2) มองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งและพรรคการเมือง	1. ไปตรวจคูหาหรือรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงด้วยตนเองหรือไม่ก็ใช้ผู้อื่นไป 2. ชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 3. บริจาคเงิน สัมภาษณ์ หรือช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง 4. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับชาติ 5. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น 6. พรรคการเมืองในประเทศไทย ไม่สามารถแก้ปัญหาประเทศได้ จะแน่ใจไม่จำเป็นต้องมีพรรคการเมืองก็ได้ (ไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง)
3) มองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์ และสนใจที่จะเข้าร่วมในขบวนการกลุ่มผลประโยชน์	1. ท้าวจรรยาบรรณที่มีสิทธิตามกฎหมาย ที่จะจัดตั้งกลุ่มเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของกลุ่มคนดังอาชีพอื่น 2. ถ้าท้าวจรรยาบรรณสามารถจัดตั้งกลุ่มเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ดังกล่าวได้ จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

มีผลงานการวิจัยอยู่มากมาย ที่ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยใหญ่ ๆ 2 ประการ ได้แก่¹²² ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Stimuli) ซึ่งหมายถึงลักษณะของระบบสังคม (Social System) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) และปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Factors) ซึ่งได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ การศึกษารายได้ อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ทัศนคติและบุคลิกภาพทางการเมืองของแต่ละบุคคล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ที่มีผลกระทบต่อ การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ บุคลิกภาพทางการเมือง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์การและความรู้ความสนใจทางการเมือง

1) บุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จัดเป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มองโลกในแง่ดีและมีศรัทธาต่อชีวิตเป็นบุคคลที่เคารพกฎเกณฑ์ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น เคารพหลักเกณฑ์ของเสียงข้างมาก เคารพหลักเกณฑ์ที่ว่าอำนาจอันชอบธรรมทางการเมือง เกิดจากการให้ความยินยอมของประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครอง โดยพยายามให้ทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องและมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมหลักเกณฑ์ดังกล่าว ฉะนั้นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย น่าจะมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย ซึ่งแตกต่างจากบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม

¹²²Milbrath, Lester W. and Goel, M.L., Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics, pp.12-19.

บุคลิกภาพอ่านงานนิยม ซึ่งมองโลกในแง่ร้าย เครื่องจักรต่อรองระเบียบประเพณี เป็น
แนวโน้มของบุคคลที่จะอ่อนน้อมหรือรับฟังโดยไม่ได้แย้งต่อบุคคลที่มีอิทธิพลมากกว่า ในขณะที่
เดียวกัน ก็ไม่ต้องการให้ผู้อื่นมีอิทธิพลน้อยกว่าหรืออาวุโสน้อยกว่ามาแสดงความขัดแย้ง¹²³
ผู้ที่มีบุคลิกภาพอ่านงานนิยมจะมีความนิยมในอำนาจ ไม่ชอบวิธีการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย เพราะเห็นว่า เป็นวิธีการที่ชักช้าและไม่เด็ดขาด น่าจะมีแนวโน้มที่จะเข้ามามี
ส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ

2) การเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์กร (Organizational Involvement)

Olsen¹²⁴ ได้อธิบายถึงเหตุผลที่ทำให้บุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องในองค์กรมีส่วน
ร่วมทางการเมืองเพราะ

1. ปกติแล้วสมาชิกแต่ละคนในองค์กรจะมีผลประโยชน์ในหลาย ๆ กรณี
และในบางกรณีผลประโยชน์นั้น ก็จะเกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นสาธารณะ และประเด็น
ต่าง ๆ ทางการเมือง

2. การเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร จะทำให้สมาชิกได้มีโอกาสติดต่อกับ
กับบุคคลอื่น ซึ่งมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น สมาชิกบางคนอาจจะมีความสนใจและกระตือรือร้น
ทางการเมือง หรือสมาชิกบางคนอาจจะเป็นผู้มีตำแหน่งทางการเมือง จากเหตุนี้เองที่
ทำให้สมาชิกร่วมกิจกรรมทางการเมืองขึ้น และยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะอีก
ด้วย

¹²³ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง, หน้า 14.

¹²⁴Marvin E. Olsen, "Social Participation and Voting
Turnout, A Multivariate Analysis," American Sociological Review,
37 (June 1972), p.132.

3. การเข้าเป็นสมาชิกขององค์การเป็นการช่วยฝึกทักษะทางด้านผู้นำให้แก่สมาชิก และมีการพัฒนาความรู้ด้านต่าง ๆ เนื่องจากการได้รับข่าวสารจากการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลหลายประเภท รวมทั้งผู้ที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องทางการเมือง จึงมีผลให้สมาชิกเพิ่มความสนใจทางการเมืองขึ้น ซึ่งจะกลายเป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกเกิดการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น

เราอาจกล่าวได้ว่า การเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การจะเป็นปัจจัยที่ผลักดันหรือระดมพลังให้บุคคลเกิดการกระทำที่เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹²⁵

Verba และ Nie ก็ได้ทดลองทดสอบตัวแปรเกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การว่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร โดยพิจารณาว่าการที่บุคคลจะเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น จะต้องประกอบขึ้นจากปัจจัยหลายอย่างคือ

1. ความมากน้อยขององค์การที่บุคคลเข้าเป็นสมาชิก
2. ประเภทขององค์การที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่
3. ระดับของการกระทำกิจกรรมในองค์การของแต่ละคน จากการทดสอบ

พบว่า

- 1) บุคคลที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในองค์การ และถ้ายิ่งบุคคลเป็นสมาชิกขององค์การมากเท่าใด ผู้นั้นก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น
- 2) บุคคลที่เป็นสมาชิกขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการเมือง จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกขององค์การที่ไม่เกี่ยวข้องทางการเมือง ทั้งนี้เพราะสมาชิกในองค์การที่เกี่ยวข้องทางการเมือง

¹²⁵Milbrath and Goel, Political Participation, How and Why Do People Get Involve in Politics, p.111.

เมือง จะได้รับการกระตุ้นความสนใจในการเมืองและก่อให้เกิดความกระตือรือร้นทางการเมืองอยู่เสมอ จึงมีผลให้สมาชิกมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

- 3) บุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะกระทำกิจกรรมในองค์การมาก จะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การ ทั้งนี้เพราะผู้ที่กระตือรือร้นในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ ย่อมจะได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับกระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเป็นพิเศษ จึงย่อมจะมีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย

Pollock อธิบายว่า เมื่อบุคคลได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การแล้ว สมาชิกจะมีการพูดคุยอภิปรายแลกเปลี่ยนข่าวสารและความรู้ทางการเมืองซึ่งกันและกัน ประกอบกับการทำงานที่เป็นกระบวนการขององค์การจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตยด้วยเบื้องต้น เขากล่าวว่า การที่บุคคลได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การและได้รับการกระตุ้นทางการเมือง ย่อมจะทำให้บุคคลผู้นั้นก้าวสู่ชีวิตทางการเมืองด้วย¹²⁶

3. ความรู้ความสนใจทางการเมือง

มิลแบรท พบว่า ความรู้ความสนใจทางการเมืองของบุคคล จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยิ่งบุคคลมีความรู้ในเรื่องการเมืองมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้บุคคลนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น¹²⁷ อย่างไรก็ตาม ความรู้ใน

¹²⁶Philip H. Pollock, "Organization and Alienation : The Mediation Hypothesis Revisited," The Sociological Quarterly, 23 (Spring, 1982), p.144.

¹²⁷Milbrath, and Goel, Political Participation, How and Why Do People Get Involve in Politics, p.64.

ข่าวสารทางการเมืองยังมีความสัมพันธ์กับความสนใจข่าวสารทางการเมืองด้วย¹²⁸ กล่าวคือ บุคคลจะไม่อาจรู้ข่าวสารทางการเมืองได้ แม้จะมีแหล่งข่าวสารมากมาย หากบุคคลขาดเสียซึ่งความสนใจที่จะรับรู้ข่าวสาร ความสนใจในการรับข่าวสารอาจรู้ได้จากการติดตามข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน, การพูดคุยถึงผู้คนที่ซึ่งมีผลให้บุคคลได้รับข้อมูลหรือความรู้ข่าวสารการเมือง อันเป็นปัจจัยพื้นฐาน จำเป็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹²⁹

ส่วนที่ 3 : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั่วไปในเรื่องบุคลิกภาพทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยในต่างประเทศ

Symonds ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดา ประเภทที่ชอบใช้อำนาจ กับประเภทที่ยอมเด็กและตามใจเด็ก ที่มีต่อบุคลิกภาพ โดยสรุปผลว่า เด็กที่บิดามารดาใช้อิทธิพลบังคับ จะเติบโตเป็นคนที่มีความโน้มเอียงที่จะมีลักษณะอ่อนไหวง่าย มีความวิตกกังวล ยอมแพ้ ถดถอย แยกตัว และมีความลำบากในการแสดงออก จะเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม¹³⁰

Baldwin ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การให้การยอมรับ โดยการสัมภาษณ์พ่อแม่ 220 ครอบครัว พบว่า ลูกที่พ่อแม่ยอมรับจะมีพัฒนาการทางด้านความรับผิดชอบ (Conscience) สูง¹³¹

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ พรศักดิ์ ค่องแก้ว, การเมืองของเด็ก, หน้า 63.

¹³⁰ Symonds, P.M., The Psychology of Parent-Child Relationship (New York : Appleton - Century, 1939), p.81.

¹³¹ Baldwin, A.L., "Social and Parent-Child Relationship," Child Development. 7(38): 291-328.

Mussen และคณะ ศึกษาถึงผลการอบรมเลี้ยงดูกับบรรยากาศในครอบครัวพบว่า ถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นแบบพ่อแม่ใช้อำนาจสิทธิขาด (Authoritarian Parents) ปกครองลูกโดยวิธีที่บังคับ ควบคุม ใช้อำนาจ และห้ามปราม ไม่เปิดโอกาสให้ ลูกรู้จักพึ่งตนเอง ไม่ให้อิสระเสรีแก่เด็ก และพ่อแม่อีกแบบหนึ่งเลี้ยงดูอบรมลูกโดยวิธี ปล่อยปละละเลย (Laissez-Faire Parents) หอมทำตามลูกทุกอย่าง เด็กที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ทั้ง 2 แบบนี้ จะไม่มีความสามารถในการรับผิดชอบ และไม่เป็นตัว ของตัวเอง ในทางตรงกันข้ามถ้าพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม และมีบทบาทสำคัญในการ กำหนดความรู้สึกรับผิดชอบในตัวเด็ก เด็กจะรับเอามาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยม ต่าง ๆ จากพ่อแม่โดยการเลียนแบบตัวอย่างที่ดี¹³²

ผลงานของ เลน ในปี 1962 เขาศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองของคนอเมริกัน ที่นิวอิงแลนด์ โดยการสัมภาษณ์ชีวิตของคน 15 กลุ่มอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ เลนสามารถอธิบายลักษณะประจำชาติของคนอเมริกัน ซึ่งกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการ ศึกษาบุคลิกภาพประชานิยม¹³³

จากการศึกษาของเลอวาห์น (Levine) เกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู เด็กที่มีต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ โดยเขาได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของ คนสองค่ายในสองประเทศ คือ เก่ากูลี (Gusii) ในประเทศเคนยา และชนเก่าเนอร์ (Nuor) ในประเทศซูดาน เขาพบว่าพวกกูลีมีลักษณะเผด็จการมากกว่าพวกเนอร์ ทั้งนี้ เพราะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของพวกเนอร์มีลักษณะประชานิยม กล่าวคือ ในการ อบรมเลี้ยงดูเด็กในพวกเนอร์นั้น ไม่เน้นการสร้างให้เด็กเคารพอนุบน้อมต่อผู้มีอาวุโสหรือมี อำนาจ เป็นสังคมที่ทุกคนเท่าเทียมกัน พ่อชาวเนอร์จะไม่ทำตัววางอำนาจต่อลูก ๆ ในขณะที่

¹³²Mussen, Paul H., and others, Child Development and Personality (New York : Harper & Row. Pub., 1969), p.112.

¹³³Robert E. Lane, Political Ideology (New York : Free Press of Glencoe, 1962), p.144.

ที่พวกกุลีเน้นการเคารพเลนินต่อผู้มีอำนาจหรือผู้อาวุโสกว่า ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 ฉะนั้น จึงเป็นผลให้พวกกุลีมีบุคลิกภาพเผด็จการมากกว่าพวกเนอร์¹³⁴

ผลงานของ อคอร์โน และคณะ ในปี 1950 เรื่องบุคลิกภาพอำนาจนิยม ผลงาน
 ชิ้นนี้เห็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางที่สุด และมีข้อวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดอีกด้วย พวกเขาได้
 ศึกษาลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นบุคลิกภาพอำนาจนิยม และได้ค้นหาสาเหตุที่ทำให้
 เกิดลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพอำนาจนิยมอีกด้วย¹³⁵

จากการศึกษาของ ไอรา โรเธอร์ (Ira Rother) ศึกษาเรื่องลักษณะนิสัย
 ของพวกชาวจัดในสหรัฐอเมริกา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญใน
 การทำให้บุคคลกลายเป็นพวกชาวจัด โดยโรเธอร์ชี้ให้เห็นถึงการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับ
 ระเบียบประการหนึ่ง และความรักอีกประการหนึ่ง

ในเรื่องระเบียบวินัยนั้น พวกชาวจัดจะถูกเข้มงวดกวดขัน ให้ถูกทำตามพ่อแม่
 มากเกินไป ถูกอบรมกวดขันให้เชื่อฟังคำของพ่อแม่ในการกระทำเกือบทุกอย่าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้
 เมื่อถูกกวดขันให้ทำมากจนเกินไป เด็กจะไม่พอใจ แต่ก็ต้องเก็บกดความไม่พอใจของตน
 ไว้ และเมื่อมีโอกาสภายหลัง ก็จะระบายความก้าวร้าวที่เก็บกดไว้ในอีกด้านหนึ่ง พวก
 ชาวจัดไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่มากนัก พ่อแม่จะแสดงท่าทีที่ไม่แสดงความรัก และดู
 เหมือนจะจกลงโทษพวกเขาอยู่เสมอ¹³⁶

¹³⁴Robert E. Lane, Political Man, pp.116-117.

¹³⁵T.W. Adorno and others, The Authoritarian Personality,
 p.71.

¹³⁶Ira S. Rother, "The Genesis of Political Radicalism :
 The Case of the Radical Right," in Learning about Politics, ed.
 Roberta S. Sigel (New York : Random House, 1970), p.147.

ในการสำรวจของศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยมิชิแกน ศึกษาข้อมูลจากการเลือกตั้งของสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1956 วัดความเกี่ยวพันระหว่างความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและความปรารถนาจะให้คนหนึ่งคนใดชนะการเลือกตั้ง กับระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ปรากฏว่าผู้มีความสนใจทางการเมืองมากเพียง ร้อยละ 9 เท่านั้น ที่ไม่ไปลงคะแนนเสียง ส่วนพวกที่สนใจการเมืองน้อยที่สุดมีถึงร้อยละ 47 ที่ไม่ไปลงคะแนนเสียง¹³⁷

จากการศึกษาของ Almond ศึกษาการเข้ามีส่วนร่วมและแนวโน้มทางจิตวิทยาที่เป็นพลังข้างต้นต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่ม 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก ผลการวิจัยข้อหนึ่งพบว่า ในบรรดาผู้ที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ ทุกระดับ บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การหรือสมาคมที่ผู้สนใจสมัครใจเข้าเป็นสมาชิก แม้ว่าองค์การนั้นหรือสมาคมนั้นจะไม่ใช่องค์การทางการเมือง มักจะมีความโน้มเอียงที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การ¹³⁸

งานวิจัยในประเทศไทย

วรณี รักธรรม ศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความต้องการ ผลสัมฤทธิ์ ความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทยเชื้อชาติไทย กับเด็กไทยเชื้อชาติจีน ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี 2514 จำนวน 240 คน เป็นเด็กไทย 120 คน เด็กจีน 120 คน พบว่าเด็กไทยเชื้อชาติไทยเกรงกลัวพ่อแม่และพยายามทำตามความต้องการของพ่อแม่ แต่ตนเองจะไม่พอใจก็ตาม นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูของคนไทยใช้ระบบอาวุโสมาก

¹³⁷ ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง, หน้า 110-112.

¹³⁸ สันติ สาณศิลป์, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานโรงแรมนารายณ์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530), หน้า 74.

กว่าหลักการ ทำให้บุตรเกิดเกิดความไม่สบายใจเอาไว้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของความวิตกกังวลและการขาดความมั่นใจในตนเอง¹³⁹

ประพันธ์ สุทธาวาส ศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูกับความก้าวร้าว ตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับที่ 1 วิทยาลัยครูเชียงใหม่ จำนวน 60 คน ชาย 30 คน หญิง 30 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป มีความก้าวร้าวมากกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และนักศึกษาชายมีแนวโน้มจะมีความก้าวร้าวมากกว่านักศึกษาหญิง¹⁴⁰

ผลที่คาดหวังของการอบรมเลี้ยงดูแบบอารยประชาธิปไตย ซึ่ง วีรยุทธ วิเชียรโชติ และนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ ซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎี รายงานว่า มีผลทำให้เด็กรู้จักตนเองเมื่อโตขึ้น จะมีความเป็นตัวของตัวเอง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือกับผู้อื่น เห็นแก่ตัวน้อย มีวินัย และเมตตากรุณา¹⁴¹

คณาจารย์ในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่าสถาบันครอบครัวไทยไม่มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะยังมีคติอยู่ในระเบียบประเพณีดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น และมีความอ่อนน้อม

¹³⁹ วรณี รักธรรม, "การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความต้องการผลสัมฤทธิ์ และความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทยเชื้อชาติไทย และเด็กไทยเชื้อชาติจีน," (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515) หน้า 115.

¹⁴⁰ ประพันธ์ สุทธาวาส, "ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู," (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 87.

¹⁴¹ วีรยุทธ วิเชียรโชติ และนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ, "จิตวิทยาการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบอารยประชาธิปไตย," คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (อัคราเนนา).

ยอมจำนนต่อผู้นำ อันเป็นลักษณะของสังคมไทยโดยทั่วไป และสถาบันการศึกษาของไทย ก็ไม่มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย¹⁴²

ผลงานของสุจิต บุญบงการ เรื่อง "อุดมศึกษากับพัฒนาการเมืองไทย" เมื่อปี 2510 เขาได้ศึกษาทัศนคติของนิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพบว่าบุคลิกภาพทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยมีการขัดกันระหว่างบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยและเผด็จการ¹⁴³

ผลงานของทินท์ นาคะตะ เรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองและการเรียนรู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย" ในปี พ.ศ.2514 ก็เป็นการวัดทัศนคติของนิสิตนักศึกษาคล้ายของ สุจิต บุญบงการ แต่ ทินท์ นาคะตะ ศึกษาเฉพาะนิสิตนักศึกษาชายในสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาทหาร ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโรงเรียนนายทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ จำนวน 946 คน ผลการวิจัยพบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองเป็นแบบอำนาจนิยมอยู่ในระดับสูง ชาคความเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางการเมือง ไม่ชอบการวิพากษ์วิจารณ์ และในขณะเดียวกันก็มีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย อยู่ในระดับสูงบางลักษณะ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ในการศึกษารึ้นนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการศึกษาของนักศึกษาแต่ละสาขากออกเป็นชั้น ๆ ด้วย เพื่อทราบอิทธิพลของระดับการศึกษาที่มีต่อทัศนคติทางการเมือง และพบว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ยิ่งเรียนอยู่ในชั้นสูงขึ้นไปเท่าใด ทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในทางการเมืองยิ่งลดลง ในทางตรงกันข้ามทัศนคติที่เป็นแบบอำนาจนิยม การไม่

¹⁴²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : กรุงเทพมหานคร, 2512), หน้า 155-170.

¹⁴³Suchit Bunbongkarn, "Higher Education and Political Development" (Ph.D. Thesis, The Fletcher School of Law and Diplomacy, 1968), pp.122-150.

ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น และนอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่เรียนในโรงเรียนทหารมีลักษณะเป็นแบบอ่านาจนิยมมากที่สุด และผู้ที่เรียนทางวิทยาศาสตร์เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด¹⁴⁴

ปริญญานิพนธ์ของ ธงชัย ลักคณสุวรรณ เมื่อปี พ.ศ.2517 เป็นงานวิเคราะห์องค์ประกอบของบุคลิกภาพประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพประชาธิปไตยประกอบด้วยลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยดังนี้ มีความรับผิดชอบ ใจกว้าง คำนึงถึงผู้อื่น มีสำนึกศีลธรรม มีเอกศักดิ์แห่งตน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย¹⁴⁵

ประยงค์ บัตรสมบูรณ์ ศึกษาบุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประจำบาล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ครูประจำบาลที่มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง และครูประจำบาลที่มีบุคลิกภาพแบบอ่านาจนิยมจะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ¹⁴⁶

สันติ สาณศิลป์ ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานโรงแรมนารายณ์ ผลการศึกษาข้อหนึ่งพบว่าผู้ใช้แรงงานที่มีความรู้ทางการเมืองระดับสูง และระดับต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ในรูปแบบการมีบทบาทในชุมชน, การรณรงค์หาเสียงและทำงานในพรรค การสื่อสารทางการเมือง

¹⁴⁴Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : Study of Political Culture and Socialization of College Students, (Bangkok : Preapittaya, 1975).

¹⁴⁵ธงชัย ลักคณสุวรรณ, "การวิเคราะห์ประกอบบุคลิกภาพประชาธิปไตย," (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2517), หน้า 98-99.

¹⁴⁶ประยงค์ บัตรสมบูรณ์, "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประจำบาล จังหวัดอุบลราชธานี," หน้า 136-137.

และการลงคะแนนเสียง โดยผู้ใช้แรงงานที่มีความรู้ทางการเมืองในระดับสูง มีแนวโน้ม เข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ใช้แรงงานที่มีความรู้ทางการเมืองระดับต่ำ ส่วนการ ประห้วงไม่ปรากฏความแตกต่างกัน¹⁴⁷

สมมุติฐานของการวิจัย

จากทฤษฎีและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาเป็นแนวทางในการตั้งสมมุติ ฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) ข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัด ผม. ที่ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีบุคลิกภาพทางการเมืองแตกต่างกัน
- 2) ข้าราชการตำรวจฯ มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบอำนาจนิยม มากกว่า บุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
- 3) มีความแตกต่างระหว่างการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ ตำรวจฯ ที่มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และข้าราชการตำรวจฯ ที่มีบุคลิก ภาพทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (โดยควบคุมตัวแปรระดับความรู้ความสนใจทางการเมือง และตัวแปรการเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การ
- 4) ข้าราชการตำรวจฯ ที่มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือ แบบอำนาจนิยม หากมีระดับความรู้ความสนใจทางการเมืองต่างกัน จะเข้ามีส่วนร่วมทาง การเมืองแตกต่างกัน
- 5) ข้าราชการตำรวจฯ ที่มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือแบบ อำนาจนิยม หากมีการเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์การแตกต่างกัน จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ผู้วิจัยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบที่ระดับ .05

¹⁴⁷สันติ สาขาศิลปิน, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน ศึกษา เฉพาะกรณีศึกษาโรงงานโรงแรมนารายณ์," หน้า 74.